EK-1

Türk Modernleşmesinin Çevresel Tarihi:
Batı Kaynaklı Çevresel Söylemlerin, Erken Cumhuriyet Dönemi Kentsel Üretim Süreçlerine Hegemonik Etkisi, 1923-1960

(Veri-tabanı Oluşturulması)

Proje No: 104K102

Doç.Dr. Güven Arif SARGIN

EYLÜL 2008
ANKARA

Önsöz

Çevresel tarih yazımı, Batı literatüründe disiplinlerarası bir araştırma alanı olarak son 10 yıldır, farklı içerik ve ölçekte örnek çalışmalar içermektedir. Olanca zenginliğine karşın, çevresel tarih yazımı, gerek kuramsal gerekse metodolojik açıdan, Türkiye özelinde yeteri kadar ele alınmamış, çevresel çalışmaların düşün eksenine yerleşerek, "doğal-sosyal kurgu" çatışmasını betimleyen ve analiz eden araştırmalar sayıca yetersiz kalmıştır. ODTÜ Mimarlık Fakültesi ile, Delft Teknoloji Üniversitesi Öğretim Üyelerince desteklenen bu çalışma, bu kapsamda eksikliği hissedilen bu yeni alana katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Genelde, "çevresel kuram ve tarih" alanının, Batı literatüründe kurgulanan kavramsal araçlar aracılığı ile sınanmasını, özelde ise, kentleşme/kentselleşme olgularını bir üst bağlam kabul ederek, mekansal üretim ve çevresel üretim arasında var olduğu varsayılan ilişki biçim ve süreçlerinin anlaşılmasını hedeflemektedir.

Tüm bu süreç içerisinde, özellikle 1923 sonrası hız kazanan Modernleşme Projesinin önemli bir parçası olarak, Ankara benzeri merkez kentlerin mekansal örgütlenmesi, kullanımı ve kamusal algısını sorgulayan bir araştırma sürdürülmüş; özellikle bu döneme ait belge eksikliği göz önüne alınarak, araştırma alanına doğrudan yardımcı olacak bir "belgeliğin" oluşturulması öncelikli bir amaç olarak ortaya konmuştur.

Bu tür bir belgeliğin oluşturulması, projede belirtilen dönemlemeye bağlı kalınarak, kurumlar düzeyindeki bilginin, taranmasını, derlenmesini, sınıflandırılmasını ve analiz edilerek yorum sürecinin başlatılmasını gerekli kılmaktadır. Bu proje kapsamında yaklaşık 3 yıl dürdürülen kesintisiz bir araştırma sürdürülmüş, Türkiye ve yurt dışındaki kurum arşivlerinde konuyla ilgili belgeler taranarak, binlerce özgün ve birinci derece kaynak niteliğindeki resmi yazışma, rapor, proje ve harita yorumlanmak üzere sınıflandırılarak, ikinci bir projenin ön-hazırlığı yapılmıştır.

Sözü edilen belgelik, emek-yoğun bir süreç içerisinde elde edilmiş; bu kapsamda, belgelerin yorumlanması kadar, elde edilen özgün malzemelerin anlamlı bir bağlamsal çerçevde tanımlanmasına da çalışılmıştır. Bu bağlamda, projeye kurumsal ve öngörülen bütçe doğrultusunda parasal destek veren TÜBİTAK'ın, Türkiye'de yerleşik bilimsel araştırmaların sürdürülebilir kılınması açısından özellikli bir görev üstlendiğinin, burada bir kez daha özellikle teyit edilmesi gerekmektedir. Yeni araştırma alanlarında bilimsel çalışmaların yapılabilmesi için, bu tür kurumsal desteklerin önemi yadsınamaz derecede ortadadır.

Bu çalışma eş zamanlı olarak, ODTÜ Mimarlık Bölümü ve Delft Teknoloji Üniversitesi Doktora Programı Öğretim Üyelerince de desteklenmiş, özellikle projenin uluslararası bağlamı kapsamında, yabancı kurum ve öğretim üyelerinin desteği, Türkiye dışındaki kurum arşivleri ve kütüphanelerin de kapsamlı bir biçimde taranabilmesini sağlamıştır. TUDelft—DSD Doktora Programı Başkanı Prof. Dr. Arie Graafland, 2005-2006 Akademik Yılı içerisinde çalışmanın Hollanda, Delft'de sürdürülebilmesi aşamasında, projeye destek vermiştir.

Proje süresince, "proje asistanı" sıfatıyla araştırmacılardan destek alınmıştır. Bülent Batuman (Mersin Üniversitesi), Olgu Calışlar (TUDelft—Urbanisation Program) ve Ebru Aras (ODTÜ—Mimarlık Programı) projeye doğrudan destek vererek, belgeliğin oluşturulmasına, tasnif aşamasında yardımcı olmuşlardır.

Projenin, Haziran 2008 tarihinde tamamlanan birinci aşamasına değin, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanlığı ile, Mimarlık Bölümü dönem Başkanlığının sürdürdüğü kurumsal destek çok önemlidir. Çalışmanın uluslararası aşamalarının gerçekleştirilebilmesi yönünde, gerek Fakülte gerekse Bölüm yönetimlerinin kurumsal tasarrufları, projenin sağlıklı ve kesintisiz yürütülebilmesini sağlamıştır.

29 Ekim 2008, ODTÜ/Ankara

İçindekiler

Özet 5

Abstract 6

Proje Ana Metni 7

1. Giriş 7

2. Genel Bilgiler 7

3. Literatür 8

4. Amaç 10

5. Kapsam: Zaman-Mekansal Bağlam 11

6. Metodoloji: Araç ve Gereçler 12

7. Araştırma Sonuçlarının Olası Kullanım Alanları 12

8. Planlanan Çalışma Takvimi ve Uzatma Talebi 13

9. Beklentiler 13

10. Sonuç ve Yorum 14

10.1. Arşiv Taraması Sonuçları 15

10.2. Yazım Örnekleri: 15

a. Kitapta Bölüm 31

b. Konferans Sunumu ve Kitapta Bölüm 36

Genel Bibliyografya 51

TÜBİTAK Proje Özet Bilgi Formu 53

Tablo ve Şekil Listeleri

Figure 1 Lörcher Plan of Ankara in 1924. 47

A. Cengizkan, *Ankara'nın İlk Planı: 1924-1925 Lörcher Planı, Kentsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları* (Ankara: Ankara Enstitüsü Vakfı, 2004).

Figure 2 Lörcher Plan of Ankara in 1924-25. 48
A. Cengizkan (2004), *ibid*.

Figure 3 Jansen Plan of Ankara in 1928 49
A. Cengizkan (2004), *ibid.*

Figure 4 Jansen Plan of Ankara in 1932 50
A. Cengizkan (2004), *ibid*.

Özet

Çevresel tarih yazımı yeni bir açılım olmakla birlikte, genel hatlarıyla, doğal çevre ve çevresel söylemlere bağıl kentsel gelişme süreç ve devinimlerinin betimlenmesi, bu çalışmalarda ön plana çıkar. Bu bağlamda önerimiz, kent-doğa ikililiğinin sosyal ve politik boyutlarının mekansal uzanımlarını, İstanbul ve Ankara kentleri özelinde incelemeyi amaçlamıştır. Kuramsal tartışmamızın merkezinde Aydınlanma Projesi'yle ilinti endüstriyel devrim ve ona bağıl yeni sosyal yapılanmanın olduğu görülecektir. Bir diğer deyişle, 1923-1960 yılları arasında özgün bir siyasa oluşturan Türk Modernleşme Projesi ve ona takılı ulus-devlet söyleminin kentsel çevresel dönüşüm üzerindeki etkisi, Kıta Avrupasındaki benzer söylem ve uygulamalarla karşılaştırmalı olarak araştırılmıştır. Bu tür bir yaklaşım altında, sosyal ve mekânsal "metamorfozları" biçimlendiren söylem, kentsel gelişme ve çevresel dönüşümü istemleyen ulus-devlet inşaasındaki üst-anlatılar, eleştirel bir biçimde tartışmaya açılmıştır. Önerimizde özellikle:

a. Köktenci Modernitenin ekonomi-politikasının üst-anlatılarla kurduğu ardışık ilişkiler;
b. Bu tür anlatıların, Erken Cumhuriyet döneminde deneylenmesinin yöntem ve süreçleri;
c. Kentsel ve çevresel dönüşümleri temsil eden kentlerdeki Modernist imge ve uygulamalar;
d. Doğaya dönük ideolojik harita ve temsiliyetlerin kentsel ve mimari mekân üzerinden kurulmasının yöntem ve süreçleri, anlaşılmaya çalışılacaktır.

İstanbul ve Ankara, uluslararası saygınlıkları olan yabancı plâncıların önerileriyle, bu önerilere müdahil olan ulusal plâncı ve siyasî iradenin etkin olduğu süreçleri deneylemiştir: Her iki kente egemen olan isim ve plânlama okullarıyla, dayandıkları siyasaları sıralamak gerekirse; Henri Prost (1936-1951) ve Adnan Menderes uygulamalarının (1950-1960) İstanbul için, Lörcher Planı (1924-1925), Jansen Planı (1929-1939) ve Yücel-Uybadin Planlarının (1957-1960) da Ankara için önemli mekânsallaşmalar getirmeleri nedeniyle özelliklidir. Bu bağlamda çalışmamız, yukarıda sıraladığımız plâncı ve siyasi aktörlerler aracılığıyla, kentsel ölçekli öneri ve uygulamaların; dönemsel ekonomi-politikaları, egemen düşünce sistemleriyle kurdukları ilişkileri, doğa ve çevresel dönüşüme ilişkin algı ve siyasaları, bütün bu ilişkilerin kentsel-mekansal izlerini, yorumlayacak bir araştırmayı örgütlemiştir. Bu yorumlama aşamasında, ulusal ve uluslararası kaynakların edimi, edinilen kaynakların belgelenmesi, belgelerin sınıflandırılarak bir bilgi tabanı oluşturulması ve bilgi tabanı aracılıyla yayın yapılması, çalışmamızın asal eksenini oluşturmuştur. Bu anlamda, birincil kaynakların yerinde incelenmesi ve kuramsal çatkıların, benzer çalışmaları üreten merkezlerle oluşturulacak ilişkiler aracılığıyla oluşturulması gerekmektedir. Özellikle, İstanbul ve Ankara planlama süreçlerine taraf olan uluslararası plâncıların özgün kaynaklarını barındıran arşiv ve kütüphanelerde yürütülen belgeleme ve sınıflandırma, bilgi tabanı oluşturulabilmesi açısından çok önemlidir. Karşılaştırmalı bir inceleme yapılabilmesi için, Avrupa'da yerleşik araştırma merkezi ve arşivlere ulaşım, yerel kaynaklara ulaşım kadar önemli olmuştur. Yapılan ön araştırma sonrası, özellikle kentsel çevresel tarih ve kuram alanında öncül rol oynayan, TUDelft (Delft University of Technology) benzeri kurumlarla ortaklıklara gidilmiş, kurum temsilcileriyle iletişim kurularak, projeninin ana teması kendileriyle paylaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türk Modernleşmesi, Kentsel ve Çevresel Tarih ve Kuram, Doğa/Politik Kurgu Çatışması, Ulus-devlet, Politik Temsiliyet ve Hegemonya, Plânlama ve Mimarlık, Ankara

Abstract

Environmental history is a relatively new field through which the processes of urban development in relation to natural environments and environmental discourses are of primacy. In this respect our proposal aims at discovering social and political dimensions of urban-nature dichotomy and their spatializations in the cases of Istanbul and Ankara. The industrial revolution based upon the forces of Enlightenment and such related social restructuring is at the center of our conceptual drive. The Turkish Modernization Project that shaped an original politics circa 1923-1960 and such discursive formations on Turkey's nation-state policies that unceasingly effected its urban-environmental transformation have been discussed in a comparative manner with its European counterparts. As a result, the discursive formations as well as the meta-narrations, which called for social, spatial and environmental metamorphoses are in the scope. In part:

e. The economy-politics of Turkey's Modernity Project in respect to such discursive formations and meta-narrations;
f. The methods and the processes of narrations and their implementations in the early Republican Era;
g. The Modernist implications and their representations in urban and environmental transformations;
h. The ideological mappings and such representations over nature and their spatializations in urban and natural environments will also be studied.

İstanbul and Ankara are two important cities for they experienced an array of international planners and their national counterparts: Henri Prost (1936-1951) and Adnan Menderes (1950-1960) in İstanbul and Lörcher Plan (1924-1925), Jansen Plan (1929-1939) and Yücel-Uybadin Plan (1957-1960) in Ankara are still considered significant for their proposals of original spatializations. In this context, our project examined their urban scale schemes and implications, their discursive formations and spatializations in respect to their perceptions over nature and natural environments. In this process of interpretation national and international primary sources have been scanned, documented, and classified for making an international database for further academic works, including articles on Turkey's environmental history. In part, the international designers/planners' original documents still need further explorations and thus the study have made an extensive archival search in designated centers, libraries and state archives. For making a comparative analysis, international sources are as crucially imperative as the national ones. For this purpose, the project was to establish an academic link with those of similar institutions in Europe. The TUDelf's Delft School of Design (DSD), a respectful research institution, took a part in the project and supported our international agenda at large.

Keywords: Turkish Modernism, Urban and Environmental History and Theory, Contestation of Natural/Political Constructions, Nation-state, Political Representation and Hegemony, Planning, Architecture, Ankara

Türk Modernleşmesinin Çevresel Tarihi:
Batı Kaynaklı Çevresel Söylemlerin, Erken Cumhuriyet Dönemi Kentsel Üretim Süreçlerine Hegemonik Etkisi, 1923-1960

(Veri-tabanı Oluşturulması)

1. Giriş

Çevresel tarih yazımı yeni bir açılım olmakla birlikte, genel hatlarıyla, doğal çevre ve çevresel söylemlere bağıl kentsel gelişme süreç ve devinimlerinin betimlenmesi bu çalışmalarda ön plana çıkar. Bu tür bir uğraşıdaki historiografik ve kuramsal yaklaşımların çeşitliliği, kent-doğa ilişkiselliğinin çözümüne katkı sağlayacak boyuttadır. Örneğin, sosyal bilim ağırlıklı genelleştirmelerin yanısıra, mimarlık okulları da kent-doğa ikililiğinin sosyal ve politik boyutlarının anlaşılmasında etkin çalışmalar yürütmekte, farklı zaman ve coğrafyalarda çeşitlenen kent ve doğal çevrelerin dönüşümünü, karşılaştırmalı olarak incelemektedir.[1] Bütün bu çeşitliliğe karşın, disiplinler arası bir perspektifle bakıldığında, kuramsal tartışmaların merkezinde Aydınlanma Projesi'yle ilinti endüstriyel devrim ve ona bağıl yeni sosyal yapılanmanın olduğu görülecektir.[2] Çevresel tarih yazımı için, endüstrileşme ve sosyal yapılanmanın göreve çağırdığı yeni kentler ve doğal çevrelerin bütüncül dönüşümü çok önemlidir ve kent ve doğal çevre ikililiği Modernleşme sürecinin en önemli halkalarından bir tanesi olarak kabul edilmektedir. Bu tür bir yaklaşım altında, sosyal ve mekânsal "metamorfozları" biçimlendiren toplumların, doğaya dönük değişken söylemleri özellikle sorgu altına alınmaktadır. Söylemsel biçim ve ideolojik duruşların yanısıra, yakın dönem çalışmaların, kentsel gelişme ve çevresel dönüşümü istemleyen ulus-devlet inşaasındaki üst-anlatıları, eleştirel bir biçimde tartışmaya açtığı da gözlemlenmektedir.[3]

2. Genel Bilgiler:

Modernleşme Projesine bağıl bir biçimde, 19. yüzyıldan bu yana kentleşme ve çevresel dönüşümleri deneyleyen Türkiye'nin de, benzer historiyografik ve kuramsal çatkılara gereksinim duyduğu savlanabilir.[4] Özellikle kıta Avrupası'nda gözlemlenen kimi gelişmelere eşdeğer bir düzlemde, erken Cumhuriyet döneminde etkin kılınan çevresel dönüşüm ve kentsel gelişme süreçlerinin anlaşılması, bu tür çalışmalarla mümkün olabilecektir. Yukarıda betimlediğimiz çerçeve kapsamında projemiz, aşağıdaki alanların araştırılması amacıyla tasarlanmıştır:

i. Modernleşme süreci bağlamında, kent ve çevresel algıdaki değişim: kentleşme ve kent-doğal çevre ikililiğinin düşünsel ve uygulamalı çatkısı;
j. Köktenci Modernitenin ekonomi-politikasının bu tür çatkılarla kurduğu ardışık ilişkiler;
k. Bu tür çatkıların, Erken Cumhuriyet döneminde (1923-1960) deneylenmesinin yöntem ve süreçleri (İstanbul ve Ankara özelinde);
l. Kentsel ve çevresel dönüşümleri temsil eden kentlerdeki Modernist imge ve uygulamalar;
m. Doğaya dönük ideolojik harita ve temsiliyetlerin kentsel ve mimari mekân üzerinden kurulmasının yöntem ve süreçleri;

---

[1] See G. A. Sargın, *Myth and Ideology in Middle Landscape: Politics in the Perception of Nature in American Environmental Design Discourse* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Madison: University of Wisconsin-Madison, 1996).
[2] See M. Foucault, *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language* (New York: Pantheon Book, 1972).
[3] W. Cronon, *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature* (New York: WW Norton & Company, 1996).
[4] S. Bozdoğan and R. Kasaba, *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey*, (Seattle and London: University of Washington Press, 1997).

n. Benzer dönüştürücü tasarımların kent-kır ikililiği bağlamındaki çözümlemeleri: coğrafi ölçekli dönüşüme ilişkin tasarı ve uygulamalar – barajlar, sulama kanalları, demiryolları, endüstriyel ziraat, dinlenme amaçlı geniş kırsal peysajlar, vb;
o. İlerleme ve değişim metaforlarını reformist veya devrimci bir niteliğe dönüştürerek, doğanın dönüşümünü imleyen devlet merkezli diğer program ve tasarılar.

Dolayısıyla, yapılı çevre ve sosyal-mekânsal oluşumların doğal çevrelere etkisi; çevresel dönüşümleri oluşturabilmek adına, merkezi iradenin üstlendiği politik kurgu ve yaptırımlar; sosyal aktörlerce, doğal çevrelerin algılanmasına ilişkin tasarrufların kentsel hayata doğrudan etkisi; ve kent ve kır arasındaki ilişkinin ekonomi-politik altyapısı, araştırmamız sırasında yanıtlanmaya çalışılan diğer açılımlar olmuştur.[5] Ulus-devlet inşaatı süreçlerindeki çevresel imgelemler, doğaya yönelik kavramsallaştırmalardaki ideolojik tercihler de, tarihsel bir dizine göndermeyle yeniden anlatılmayı beklemektedir. Tanzimat'la birlikte, kıta Avrupası'nda örgütlenen ulus-devlet yapılanmasına yönlenen ve daha sonra ulus-devlet inşaasını cumhuriyetçi bir söylence etrafında yeniden kurmaya çalışan Türkiye'nin, kentsel gelişme ve ona bağıl bir çevresel dönüşümü göreve çağırdığı savlanabilir ve bu savın, karşılaştırmalı örnekler üzerinden derinlemesine tartışılması gerekir: bu tür bir çalışmanın, 19 ve 20. yüzyılların kentsel ve çevresel tarihlerinin eş zamanlı eleştirel aktarımı olarak adlandırılması doğru olacaktır.[6] Yukarıda sıraladığımız soru alanlarının çevresel tarih yazımı bağlamında henüz cevaplanmadığı, tanımlanıp betimlenmediği göz önüne getirilirse, projemiz, Anadolu coğrafyasının çevresel dönüşümlerine bağıl kentsel gelişmelerinin tarihlerini açığa çıkarmayı öncelikli olarak amaçlamıştır.[7]

Projenin üst bağlamı:

a. Modernizmin bağlayıcılığı altında, Türkiye bağlamında kent ve doğa dialektiğini çözümleyici anlatılar oluşturmak;
b. Kıta Avrupası ve Türkiye'yi içine alan karşılaştırmalı bir yöntemle, kentsel gelişme ve çevresel dönüşümlerin anlaşılmasında, disiplinlerarası historiografiler ve kuramlar geliştirmek;
c. Kentsel çevresel tarih ve kuram konusunda özgün bir bilgi tabanı oluşturmak;
d. Eleştirel bir çerçevede, ulus-devlet inşaasında önemli bir kırılma noktası olarak kabul edilen 1923 ile, benzer bir biçimde önemli bir kırılma noktasını imleyen 1960'a kadarki döneme ilişkin çevresel tarih yazımı, olarak tanımlanabilir.

3. Literatür Araştırılması

Üzerinde çalışılan projemize takılı sorun alanlarının, tarihsel ve kuramsal köklerini yakından izlemek ve bu tür bakma biçimlerinin özgün kaynaklarını taramak gerekebilir. Ancak yaklaşımların, çeşitlilik gösterdiklerinin de bilinmesi gerekir: özellikle Batı kökenli yazım alanına bakıldığında, devletlerin-toplumların doğal çevreleriyle kurdukları ilişkileri sorgulayabilmek amacıyla, gerek kentsel gerekse çevresel çalışmaların örgütlediği meta-kuram ve dillerde, başkalaşımlar ve aykırılıkların oluştuğu görülmektedir. Örneğin kentsel araştırmalar, çevresel çalışmaların özgürleştirici söylemlerine, sosyal yapılanmanın mevcut iktisadi düzenek altında her daim öngörülebilir olduğu savıyla yaklaşmaktadır.[8] Öte yandan, anlatılarını doğanın özgün niteliklerine dayandıran çevreciler ise, sosyal ve politik kuramlara duydukları sınırlı ilgi nedeniyle,

[5] İ. Tekeli ve S. İlkin, *Cumhuriyetin Harcı, Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004).

[6] B. Anderson, *Hayali Cemaatler*, (İstanbul: Metis Yayınları, 1995). Also see, E. Ergut, *Making a National Architecture: Architecture and the Nation-State in Early Republican Turkey*, (New York: Yayımlanmamış Doktora Tezi, Graduate School of Birmingham University State University of New York, 1998). E. Hobsbawm, "Inventing Traditions", *The Invention of Tradition*, (ed) E. Hobsbawm and T. Ranger, (Cambridge: Cambridge University Press, 1983).

[7] İ. Tekeli, "Türkiye Çevre Tarihçiliğine Açılırken", *Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu*, (İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Yayınları, 2000).

[8] P. Dickens, *Society and Nature, Toward a Green Social Theory*, (Philadelphia: Temple University Press, 1992).

tümden gelen ve indirgemeci bir yaklaşım sergilemektedir.[9] Batı odaklı kurumlarda, özgün programlar aracılığıyla ortaya konulduğu biçimiyle, kısacası, kentsel tarih ve kuram, kentleri yakın dönem kuramsal ve historiografik bir sorunmuşcasına sorgulamaya alırken, çevresel tarih ve kuram, çağdaş toplumların sosyal, politik ve kültürel alanlarını doğal çevreler üzerinden sınanacak alt alanlara indirger. Bütün bunlara karşın, Tarr'ın da özetlediği biçimde, "her iki alt-alan, geçmişe dair bağımsız çalışmalardan oluşmaz; daha ziyade, kendi zamanlarının döngüleri ve olaylarının birer sonuçlarıdır."[10] Dolayısıyla günümüz literatüründe, toplumların doğayı nasıl kavramsallaştırdıkları ve bu tür algıların kentlerde politik araçlara nasıl dönüştürüldüklerinin keşfine yönelik bir uzlaşmanın izlerini yakalayabilmek olasıdır. Ancak adı geçen uzlaşmanın, hem kentsel hem de çevresel tarihleri ve/veya kuramları eşzamanlı kullanması gerektiği yönünde, gittikçe yoğunlaşan bir istencin olduğunu da göz ardı etmemek gerekir.[11] Yakın dönemdeki görüntüsüyle, hem çevresel dönüşümleri, hem de kentsel gelişmenin niteliklerini sorgulayan araştırmalar, yeni nesil akademik bir yönelişin asal eksenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu iki bağımsız alt-alanı, bir tür homojen çatı altında birleştirmeyi amaçlayan önemli bir tutum değişikliğinden bahsetmek doğru olabilir.[12] Akademik programlar aracılığıyla geniş kitlelere erişmeye başlayan yukarıda betimlediğimiz çalışmalar, kentlerin coğrafi uzanımlarında etkin olduğu ve etkileşim süreçlerinde de, kentsel eko-sistemlerin sürekli değişime zorlandığı savından hareket eder. Kentler, doğal çevrelerin yerini alacak başka sistemleri etkin kılıcı siyasalar üreten ve bu amaçla birbirleriyle çatışan, sosyal, kültürel ve politik iklimlere bağıl, üretim ve tüketim odakları olarak değerlendirilmektedir.

Kentsel ve çevresel tarih ve kuram adıyla yeniden formüle edilen bu alan, bir dizi çalışmayı da beraberinde getirmiştir:

a. Yapılı çevrelerin çok-katmanlı çevresel etkisiyle, doğal çevrelerle ilişkili kentlerde kitlesel eylemselliğin anlaşılması;
b. Etki alanlarındaki toplumsal karşıtlıkların betimlenmesi ve çevresel sorunların giderilmesi;
c. Doğal çevrelerin tüketilmesinin etkilerinin anlaşılması ve tüketimin kentsel hayata ilişkin yaptırımlarının betimlenmesi;
d. Kentler ve kentsel çevreler arasındaki ilişki süreç ve biçimlerinin sistemli analizleri;
e. Sınıf, cinsel kimlik, ırk, vb. gibi tarihsel kategorilerin çevresel konularla olan ilişkilerinin ortaya konulması.[13]

Tasarım odaklı akademik ortamlarda ise, başka açılımlar üzerinden de çalışmaların sürdürülmesi olanaklıdır: kentsel mekânların ekonomi-politikası bağlamında doğal çevrelerin üstlendiği rol veya doğal anlamlandırma, kodlandırma aşamalarında, ideoloji ve ideolojik araçların görevlendirilmesi benzeri sorun alanları, incelenmeyi bekleyen diğer konulardan bazılarıdır. Benzer çalışmaları yönlendiren bir çerçevede, kent ve kentsel çevrelerin doğayla kurduğu ardışık ilişkileri sorgulayan Cronon'un *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West* başlıklı öncül çalışması, bu konuda önemli bir boşluğu doldurması ve çevresel tarih ve kuram ile, kentsel tarih ve kuram benzeri alt-alanların birleşik bir ortak tabanda buluşabileceğini göstermesi açısından ayrıcalıklıdır.[14] Bu açıdan, kentsel ve çevresel tarih ve kuram, artık kendisini özerk bir alan olarak kurma becerisini edinir ve hiç şüphesiz ki, geleceği olan bir gelişme çizgisini de başarıyla imler. Yakın dönemlerde, saygın bir çok kurumun lisansüstü düzeyde yürütmeye başladığı programlar, bu tür bir gelişmeye şimdiden işaret etmektedir.[15]

---

[9] M. Bookchin, "Social Ecology Versus Deep Ecology, A Challenge for the Ecology Movement", *Green Perspectives* (Newsletter of the Green Program Project, No. 4-5, Summer 1987).

[10] J. A. Tarr, "Urban History and Environmental History in the United States: Complementary and Overlapping Fields" (ed) C. Bernhardt (ed) *Environmental Problems in European Cities of the 19th and 20th Century* (New York/Muenchen/Berlin: Waxmann, Muenster-Forthcoming).

[11] G. A. Sargın*, Nature as Space: (re)Understanding Nature and Natural Environments*, Der., (Ankara: METU Faculty of Architecture Press, 2000).

[12] http://www.arch.vt.edu/CAUS/ED/edp.html.

[13] Joel A. Tarr, *ibid*.

[14] W. Cronon, *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West* (New York: W.W. Norton & Company, 1992).

[15] R. Kasaba, "Towards a New International Studies," in (http://jsis.artsci.washington.edu/programs/is/toanewis.html).

4. Amaç

Günümüz mekânsal çöküntüleri, sosyal ve politik başkaldırılar, endüstriyel kirlenme, küresel ve çevresel uyarı, doğal çevrelerin sömürüsü benzeri kentsel ve çevresel sorunların baskısı karşısında, mimarlık araştırmaları yeni bir akılcılıkla sorgu alanlarını genişleten ve konumlarını yeniden belirleyen bir mecraya doğru itelenmektedir. Özellikle sosyal bilimlerle ilişkilendirilmiş mimarlık tabanlı akademik çalışmalar, günümüzde, yapılı ve doğal çevre arasında daha yaratıcı bir etkileşimi üretebilme uğraşısı içerisindedir.[16] Yeni kavramsal araçların ve süreçlerin eşgüdümünde araştırmacılar, eleştirel söylemleri, hem doğal hem de yapılı çevreleri iyileştirebilmek adına, sosyal ve politik tarih ve kuramları gündemlerine taşımaktadır.[17]

Anadolu coğrafyasında yer alan kent ve doğal çevrelerin de, mekânsal sorunlar içerdiğini savlamak, çok da yanıltıcı olmayacaktır: bu bağlamda, kentsel alan ve doğal çevrelerin ideolojik haritalarını sorgulayacak, kent doğa ilişkiselliğinin, sosyal, politik, kültürel ve iktisadi arayüzlerini betimleyecek akademik çalışmalara gereksinim vardır.[18] Türkiye'nin kentsel gelişme süreçlerini ve bu süreçlerin çevresel dönüşümlerle kurduğu ardaşık ilişkileri çözümleyebilecek sorgulamalar, ancak, benzer kent ve doğal çevreleri analiz edebilecek disiplinlerarası ve karşılaştırmalı çalışmalar ile olası görünmektedir. Türkiye'deki mimarlık okulları da, kentsel gelişme ve çevresel dönüşüm arasındaki bağdaşık ilişki yüzleri üzerine yoğunlaşacak, disiplinlerarası program ve karşılaştırmalı çalışmalara yönlendirilmek zorundadır. Bu bağlamda projemizin temel amacı, akademik anlamda esnek, bütüncül ve tutarlı bir alanı mimarlık disiplini içerisinde üretebilmenin olasılıklarını keşfetmek olmuştur. Projemizin iki önemli açılımı olduğunu burada bir kez daha belirtmeliyiz: Kentsel gelişme süreçleri ve buna bağlı çevresel dönüşümü çerçevesinde, İstanbul ve Ankara gibi önemli kentleri yeniden sorgulayabilmek; buna bağlı olarak da, kentsel ve çevresel tarihler ve kuramlar alanında, disiplinlerarası bir alanın oluşumuna katkıda bulunabilmek.

Hiç şüphesiz ki, yukarıda sıraladığımız temel ve yardımcı amaçlar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası olçekte sürdürülen bir arşiv araştırması ile, "çevresel ve kentsel kuram ve tarih" yazım alanına doğrudan destek olacak bir veri-tabanının oluşturulması gerekmektedir. Projemiz daha farklı ölçeklerde ve kapsamda sürdürülecek diğer akademik araştırmalara yardımcı olacak, esnek ve gelişmeye açık bir veri-tabanı oluşturmuştur. Türkiye'de ve ilgili ülkelerin kurumsal arşiv ve kütüphanelerinde sürdürülen bu kapsamda bir çalışmanın önemi ortadadır ve yaklaşık üç yıl sürdürülen bu arşiv-kütüphane araştırması sonucu, özgün nitelikte, resmi veya kişisel yazışma, rapor, proje, plan ve harita benzeri belgeler toplanarak derlenmiş, sınıflandırılmış ve yorumlanmaya başlanmıştır. Raporumuz eklerinde, bu süreç içerisinde yapılandırılan veri-tabanına dayanan, akademik nitelikteki konferans sunumu, makale ve kitapta makale benzeri çalışmaların örneklerini bulabilmek olasıdır. Projenin ikinci fazı, bu alanda öncül bir ktap önerisi olacaktır; ancak öncelikli olarak yapılması gereken, elde edilen veri-tabanının diğer araştırmacıların kullanımına sunulması olacaktır.

5. Kapsam: *Zaman-Mekansal Bağlam*

Yukarıda özetlediğimiz veri-tabanı, üç noktaya göndermeyle (zaman, mekân, dönem) oluşturulmuştur:

a. **Zamansal:** Çalışmanın Modernleşme ve ulus-devlet inşaası süreçleriyle ilişkilendirileceği düşünülürse, Tanzimat'la birlikte başlayan dönemin, üçlememizi betimleyen siyasî bir oluşum olduğu görülecektir. Batılılaşma hareketi olarak da değerlendirilen bu gelişimin, kentsel dönüşümün "siyasa"sını yaratan ve aynı zamanda, Batı merkezli düşünsel altyapının Osmanlı dokusuna eklemlenmesinin meşruiyetini kurgulayan önemli bir kırılma noktası olduğu bilinmektedir. Ancak daha da önemli bir kırılma noktası, benzer bir biçimde Modernleşme ve ulus-devlet

[16] R. Lidskof, "Society, Space and Environment. Towards a Sociological Re-conceptualization of Nature," (Scandinavian Housing and Planning Research, No.15, pp.19-35, 1998).
[17] http://www.csun.edu/-hfacp001/courses_of_study/96-98/UrbanStudies.htm
[18] D. Harvey, *Justice, Nature and the Geography of Difference*, (Oxford-UK: Blackwell Publishers, 1997).

temalarını yoğunlukla kullanan ve 1920'lerde meşru bir taban edinen cumhuriyetçi "ethos"un kendisidir ve 1960'li yıllara kadar uzanan bu süreç, Batılılaşma hareketinin merkezi irade tarafından mekânsal uzanımlarıyla etkin kılındığı bir dönemi imler. Bu bağlamda veri-tabanı, 1920'lerde başlayarak 1960 sonrası başka bir mecraya itelenen süreci, çevresel tarih yazımı bağlamında sınıflandırmıştır;

b. **Mekânsal:** Batı merkezli düşünsel altyapı ve uygulamaların Anadolu coğrafyasındaki uzanımlarına bakılması öncelikli bir hedef olarak görülmüştür. Bu maksatla, İstanbul ile Cumhuriyet başkenti Ankara'nın, bütün bu süreç içerisinde nasıl mekânsallaştığı ve kent-doğa ikililiğini hangi süreç ve yöntemlerle çözümlemeye çalıştığı, araştırmamızın iki ana örneğini oluşturmuştur. Gerek İstanbul gerekse Ankara, bu dönem içerisinde benzer temaları işlevsel kılmakla birlikte, farklı kavramsallaştırmalarla yönlendirilmeye ve birbirlerine aykırı planlama süreçleriyle yeniden tasarlanmaya çalışılmıştır;

c. **Dönemsel:** İstanbul ve Ankara, uluslararası saygınlıkları olan yabancı plâncıların önerileriyle, bu önerilere müdahil olan ulusal plâncı ve siyasî iradenin etkin olduğu süreçleri deneylemiştir: Her iki kente egemen olan isim ve plânlama okullarıyla, dayandıkları siyasaları sıralamak gerekirse; Henri Prost (1936-1951) ve Adnan Menderes uygulamalarının (1950-1960) İstanbul için, Lörcher Planı (1924-1925), Jansen Planı (1929-1939) ve Yücel-Uybadin Planlarının (1957-1960) da Ankara için önemli mekânsallaşmalar getirmeleri nedeniyle özellikli olduğunu yinelememiz gerekir. Bu bağlamda çalışmamız, yukarıda sıraladığımız plâncı ve siyasi aktörlerler aracılığıyla, kentsel ölçekli öneri ve uygulamaların;

- Dönemsel ekonomi-politikaları,
- Egemen düşünce sistemleriyle kurdukları ilişkileri,
- Doğa ve çevresel dönüşüme ilişkin algı ve siyasaları,
- Bütün bu ilişkilerin kentsel-mekansal izlerini'ni, içeren belgelere ulaşmaya çalışmıştır .

Veri-tabanının oluşturulması aşamalarında:

- Ulusal ve uluslararası kaynakların edimi,
- Edinilen kaynakların belgelenmesi,
- Belgelerin sınıflandırılarak bir bilgi tabanı oluşturulması,
- Bilgi tabanı aracılıyla yayın yapılması, çalışmamızın asal ekseni olmuştur. Öte yandan, İstanbul ve Ankara'nın, Kıta Avrupası'ndaki örneklere göndermeyle incelenmesi planlanmıştır. Dolayısıyla, benzer oluşumların süreç ve yöntemleriyle karşılaştırmalı bir çevresel tarih yazımının gerekliliği göz önüne alınarak; bu kapsamda özgün bir kitap yazımına başlanmıştır.

6. Methodoloji: *Araç ve Gereçler*

Kentsel çevresel tarih ve kuram üzerine çalışmalar göreli olarak yeni olmalarına karşın, özgün sorun alanları üzerine yoğunlaşarak, aşağıda sıralanan değişkenleri sınamayı amaçlamaktadır:[19]

a. Sosyal, kültürel ve siyasî tarih ve kuramlar aracılığıyla çağdaş kentlerin betimlenmesi;
b. Kentsel mekânların üretimi, tüketimi ve yeniden-üretiminde sosyal, kültürel ve politik süreçler ve sistemler ve bütün bunların mekânsal temsiliyetleri;
c. Doğal nitelikler, doğaya ilişkin ideolojik ve kavramsal atıflar (manifestolar);
d. Çevresel dönüşümlerin sosyal, kültürel ve politik örüntüleri ve bunların tarihleri ve kuramları;
e. Kent ve doğa çatışmasının biçem ve içerikleri.[20]

[19] R.J. Holton, *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*, (çev) R. Keleş, (İstanbul: İmge Kitabevi, 1999).
[20] http://www.brown.edu/Departments/Environmental_Studies/degree/master.html

Benzer bir biçimde projemiz, yukarıda tanımlanan sorun alanlarının üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak çalışmanın nitelik ve içeriği göz önüne getirildiğinde, "kalitatif" yöntemler araştırmamız için öncelikli olmuş ve elde edilen bütün bulgular, "yorumlayıcı" bir yöntem üzerinden incelenmiştir. Projemizde kullanılan değişkenler zaman-mekânsal yapılanmalara bağıl farklılıklar göstermiştir; ancak, bunların tematik sınıflandırması aşağıda verildiği biçimde yapılmıştır:

a. Köktenci Modernite, Modernleşme, Batılılaşma, endüstrileşme;
b. Ulus-devlet biçemleri, yapılanmaları ve temsiliyetleri;
c. Kentsel kurgu, yapı ve formun algısı, kavramsallaştırılması, siyasası;
d. Doğa, kır ve yeşilin algısı, kavramsallaştırılması ve siyasası;
e. Kent-doğa ikililiğinin algısal haritalanması, temsiliyeti, çözümü.

7. Araştırma Sonuçlarının Olası Kullanım Alanları:

Yukarıda sıraladığımız sorun alanlarında akademik araştırma ve eğitim yapan kurumların, uzun erimli deneyimlerine dayanan, tanımlı ancak esnek, Yüksek Lisans ve Doktora seviyesinde programları örgütledikleri bilinmektedir. Disiplinlerarası bir yapılanmayı üstlenen mimarlık, çevresel tasarım ve planlama, kent sosyolojisi, kentsel coğrafya, insanbilim, çevre mühendisliği, doğal ve kentsel ekoloji, eleştirel kuram ve kültürel çalışmaları tek bir çatı altında toparlayan bu programlar, disiplinlerarası ve karşılaştırmalı perspektiflerin oluşumuna katkı sağlayan öncül merkezler olarak kabul edilmektedir. ODTÜ Mimarlık Fakültesinin genel yapısıyla uyumlu, ancak altyapı ve kaynak birikimi bakımından özellikli olduğunu bildiğimiz bu merkezlerle iletişim kurmanın önemli olduğu değerlendirilmiştir. Bu anlamda, birincil kaynaklar yerinde incelenmiş ve kuramsal çatkılar, benzer çalışmaları üreten merkezlerle oluşturulacak ilişkiler aracılığıyla oluşturulmuştur. Özellikle, İstanbul ve Ankara planlama süreçlerine taraf olan uluslararası plâncıların özgün kaynaklarını barındıran arşiv ve kütüphanelerde yürütülen belgeleme ve sınıflandırma, bilgi tabanı oluşturulabilmesi açısından çok önemlidir. Karşılaştırmalı bir inceleme yapılabilmesi için, Avrupa'da yerleşik araştırma merkezi ve arşivlere ulaşım, yerel kaynaklara ulaşım kadar önemli olmuştur. Yapılan ön araştırma sonrası, özellikle kentsel çevresel tarih ve kuram alanında öncül rol oynayan, TUDelft (Delft University of Technology) ve Berlin University of Technology benzeri kurumlar tespit edilmiş, kurum temsilcileriyle iletişim kurulmuş, projeninin ana temaları kendileriyle paylaşılmıştır. Kurumlar arası iletişimin sağlanabilmesi, bu iletişimin uzun erimli projelere dönüştürülebilmesi, projelendirme aşamalarında birincil kaynakları içeren merkezlerde yürütülecek çalışmaların sürekliliğinin sağlanabilmesi ve erişilen kaynaklar aracılığıyla bir bilgi tabanının oluşturulabilmesi, TÜBİTAK tarafından temin edilecek burs ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi aracılığıyla ile olmuştur. Özellikle, Türkiye ve Avrupa'daki merkezlerde (arşiv, kütüphane, vb.) yürütülen araştırmalar kapsamında (araştırıcı, sehayat, vb.) TÜBİTAK kaynaklarının, son derece önemli olduğu burada yinelenmelidir.[21]

8. Planlanan Çalışma Takvimi ve Uzatma Talebi:

Proje ulusal ve uluslararası olmak üzere iki dönemde tasarlanmıştır. Çalışmamız İstanbul ve Ankara'da yoğunlaşmış, öncelikle ulusal kaynakların (Devlet Arşivi, Başbakanlık Arşivi, vb) edinimi söz konusu olmuştur. Çalışmamızın uluslararası ayağı olan ikinci aşamada, TuDelft Üniversitesi Öğretim Üyeleriyle ortaklaşa yürütülen bir dizi çalışma söz konusu olmuş; 2006-2007 Akademik Yılı İkinci Dönemi'nde, Misafir Araştırmacı (Visiting Scholar) sıfatıyla Hollanda, Delft Teknoloji Üniversitesi'nde çalışmalara devam edilmiştir. Bu süre içerisinde konuyla ilgili kurum arivlerinde de

[21] Yönetim Düzeni: Projenin birincil kaynaklara (yazılı resmi belge, günlük, plan, harita, mimari proje, vb.) ulaşımı ve yorumlanmasına dayandığı göz önüne getirildiğinde: 1. Ulusal kaynakların edinimi ve yorumlanması: Proje Yürütücüsü ve Araştırmacı; Güven Arif Sargın, Doç. Dr., ODTÜ, Mimarlık Bölümü (tam zamanlı -- %100); 2. Ulusal kaynakların edinimi: Asistan Öğrenci; Bülent Batuman, Araş. Gör., University of New York at Binghampton (yarı zamanlı --%20); 3. Uluslararası kaynakların edinimi ve yorumlanması: Proje Yürütücüsü ve Araştırmacı, Güven Arif Sargın, Doç. Dr., ODTÜ, Mimarlık Bölümü (tam zamanlı -- %100); 4. Uluslararası kaynakların edinimi ve yorumlanması: Araştırmacı, Arie Graafland, Prof. Dr., TUDelft (Delft University of Technology), DSD (Delft School of Design) Programme Director (yarı zamanlı -- %20)

(Berlin Teknik Üniversitesi, Herman Jansen Arşivi ve Paris Mimarlık Arşivi) araştırma maksadıyla bulunulmuştur. TÜBİTAK'a teslim edilen ilk çalışma takviminde:

1. Nisan-Eylül 2005 Ulusal kaynakların taranması ve edinimi (devlet arşivleri, kurumsal arşivler, vb.)
2. Nisan-Eylül 2005 Ulusal kaynakların yorumlanarak bilgi tabanının oluşturulması
3. Ekim 2005-Şubat 2006 Uluslararası kaynakların taranması, edinimi, yorumlanması ve bilgi tabanına eklenmesi (devlet arşivleri, kurumsal arşivler, vb.)
4. Mart 2006-Nisan 2007 Çalışmaların yayıma hazırlanması,
5. Nisan 2007 Çalışmaların ulusal ve uluslararası ortamda yayımlanması, yer almaktadır.

Ancak, çalışmanın kapsamından kaynaklanan ve uluslararası kurum arşivlerine yapılan ziyaretlerde karşılaşılan yönetimsel zorluklar nedeniyle, Çalışma Takvimi'nde değişikliğe gidilmiş, veri-tabanının Haziran 2007 tarihinde tamamlanamayacağı göz önüne getirilerek, TÜBİTAK'dan ek süre talep edilmiştir. Gerekli iznin alınması sonucu, çalışma takviminde revizyona gidilerek, veri-tabanının derlenerek sınıflandırılması Haziran 2008 tarihinde yapılabilmiştir. Haziran-Ekim 2008 ayları içerisinde de, veri-tabanının sonlandırılması yönünde çalışmalara devam edilmiştir. Elde edilen tüm bilgi ve belgelerin yorumlanmasına devam edilmekte olup, dönem içerisinde yapılan yayımlara ek olarak, makale formatında yeni yayın hazırlıkları bulunmaktadır. Tüm çalışmanın bir kitap olarak yayımlanması yönündeki çalışma da sürdürülmektedir.

9. Beklentiler:

Proje sürecinde elde edilecek deneyimlerin ışığında, mimarlık araştırmalarına, "kentsel çevresel tarih ve kuram"ın eklemlenebilmesi ve dolayısıyla bu alanın, ulusal ortama kazanımı söz konusu olmuştur. Türkiye'deki mimarlık okullarının yukarıda tanımladığımız beklentileri, örgütlü bir program aracılığıyla karşılayamadığı göz önüne getirilirse, disiplinlerarası, karşılaştırmalı araştırmaların önemi daha da açığa çıkmaktadır. Buna göre:

a. TUDelft ve Berlin Teknoloji Üniversitesi benzeri Avrupa üniversitelerinin üstlendikleri görevler çok önemlidir ve kentsel ve çevresel tarihler ve kuramlar üzerine yürütülen akademik çalışmaların karşılıklı yürütülebilmesi, bu amaçla gerekli bilginin toplanması ve araştırmacıları bir araya getiren ulusal bir ağın kurulmasında da etkili olmuştur;

b. Projemizin ikinci önemli ayağı olarak değerlendirebileceğimiz yayın önerimizin, sosyal ve ekolojik sorunlarla ilintili "kent ve doğa" üzerine yapılacak akademik araştırmaları yönlendirebilecek, öncül bir ortam oluşturduğu değerlendirilmektedir;

c. Diğer taraftan projemiz, sosyal ve siyasî tarih ve kuram çalışmalarının, Türkiye kentleri, Anadolu peysajı ve ideolojik haritalar arasındaki "arayüzleri" sınaması ve bu arayüzleri, kent ve mimarlıkla ilişkilendirmesi açısından önemli katkılar sağlamıştır;

d. Çevreyle ilintili kentsel gelişme üzerine yürütülen çalışmalar, salt araştırmacılara değil, çağdaş perspektiflere gereksinim duyan öğrencilere de katkıda bulunabilecek niteliktedir. Bu kapsamda ODTÜ Mimarlık Bölümünde verilen bazı Doktora ve Yüksek Lisans derslerinin içerikleri gözden geçirilmiş; yeni belge ve bulgular ışığında derslerin, yukarıda özetlemeye çalıştığımız bağlama yakın bir çerçeveye taşınması sağlanmıştır;

e. Hiç şüphesiz ki akademik çalışmalar, çevresel ve kentsel kararların tasarımı sürecinde gerekli olan ulusal siyasaların oluşumunda, etken olabilir;

f. Bütün bu bulguların ışığında, elde edilecek kazanımın, öncelikle ODTÜ Mimarlık Fakültesi bünyesinde, aşağıda sıralandığı biçimde, sistemli araştırmalara yön verebilmesi amacıyla girişimlerde bulunulmuştur:

- Özgün Derslerin Tasarımı: çağdaş sorunlara bağıl kentsel ve çevresel sistem ve düzenekler;
- Lisans üstü ve Doktora programları: mimarlık, kentsel ve çevresel sistem süreçlere üzerine, disiplinlerarası ve karşılaştırmalı programlar;

- Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri: kent ve çevre üzerine kavramsal, analitik, kuramsal ve tarih tezleri. [22]

10. Sonuç ve Yorum:

Önerilen projenin uzun erimli olduğu ve alt-amaçlar içerdiği görülecektir. Bu kapsamda, TÜBİTAK'ın destekleriyle sürdürülmesi planlanan çalışmanın iki yıllık bir süreci aştığı bilginiz dahilindedir. Projenin sonlandırılması için Haziran 2007 tarihinin öngörülmesine karşın çalışma, Madde 7 ve Madde 8'de belirtilen amaçların kazanımı amacıyla, ek süreye gereksinim duymuş ve yukarıda özetlendiği gibi proje, Haziran 2008 tarihinde sonlandırılmıştır. Talep edilen ve daha sonra kazanılan ek sür eile toplam 3 yıl içerisinde sonlandırılan projemizin öncelikli amaç ve son-ürünlerini yinelememiz gerekirse:

1. Ulusal kaynakların taranması ve veri-tabanının oluşturulması,
2. Uluslararası kaynakların taranması, edinimi ve veri-tabanının oluşturulması,
3. Edinilen kaynakların yorumlanarak, yayın ortamına hazırlanması,
4. Çalışmanın ulusal ve uluslararası ortamda sunulması ve yayımlanması.

Bu kapsamda, örneklemek gerekirse:

10.1. Arşiv Taraması Sonuçları[23]

Yukarıda belirtildiği üzere, 3 yıl içerisinde elde edilen tüm belgeler, sınıflandırılarak yorumlanmaya başlanmıştır. Aşağıda, elde edilen özgün belgelere ilişkin örnekler yer almaktadır.

- Toprak reformu
    - CHP Genel Sekreter Vekili N. Kansu'nun part idare kuruluna yazdığı izahname, 18.7.1945
    - CHP Genel Sekreter Vekili N. Kansu'nun parti genel sekreterliğine sumnmuş olduğu yazı, 9.7.19945
    - Torak Kanunu (Tam Metin)-Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, 11.6.1945
    - Tarım Bakanlığı, Tarım Kanununda Yapılması Gereken Değişiklik Hakkında Genel Düşünce ve Açıklamalar, 22.01.1948
    - Hamit Selekler –İstanbul Milli Koruma Savcı Yardımcısı, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Şerhi –Madde Metinleri ve Şerh İzahatı, 15.6.1945
    - Ömer Lütfi Berkan, "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Türkiye^de Zirai Bir Reformun Ana Meseleleri", Türkiye'de Toprak Meselesi: Toplu Eserler:1, Gözlem: İstanbul
    - Özkök, A., 1971"Türkiye'de Toprak Dağılımı tarihsel Gelişme ve Bugünkü Durum", Toprak Reformu ve Ekonomik Gelişme, s. 1-17
    - Taraklı, D., 1976, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve Uygulama Sorunları, s. 105-171
    - Korkut, S., 1984 Toprak Reformu ve Türkiye, TBMM Basımevi: Ankara, s. 45-61
    - *4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu gereğince 1946 yılında yapılacak kamulaştırmalara göre 2 milyon liralık toprak tahvili çıkarılmasına karar verildiği., 28/7/1946*
    - *Çiftçilere yapılmakta olan toprak dağıtımının durdurulmasının Maliye Bakanlığı'nca da uygun görüldüğü., 21/2/1945*
    - *Adnan Menderes'in, çiftçiye toprak tevzii hakkında Meclis'te yaptığı konuşma., 17/5/1945*
    - *Muhacir, mülteci ve yerli topraksız halka toprak verilmesine dair 1505sayılı Kanun'un çeşitli illerde uygulanması, 14/6/1937*

[22] Antony Hawkins, http://www.shef.ac.uk/trp/resource/brochure/baues/structur.html
[23] Konuyla ilgili Excel Tablosu ektedir.

- *Toprak Kanunu'nun uygulanmasına dair tamim, 18/7/1945*
- *Adnan Menderes'in, Toprak İskan Kanunu layihası hakkında yaptığı konuşma., 16/5/1945*

- Tarım
  - Maliye Vekilinin Mudurnu Nehri'nin Hasıl Ettiği Bataklıklar Hakkında CHP Genel Sekreterliği'ne sunduğu yazı, 23.7.1936
  - Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Umum Merkezi, 1931, 1. Ziraat Kongresi Talimetname: 5-İkinci Kanun, Ankara
  - Bataklıkların Kurutulması ve Bununla Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun, 18.1.1950
  - Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine, 28. maddenin kaldırılmasına ve bu kanuna iki geçici madde eklenmesine dair kanun, 23.3.1950
  - Maarif Vekaleti Derleme Müdürlüğü, 1938 Orta Anadolu Çiftçiliği İçin Derhal Alınması Lazım ve Mümkün Olan Tedbirler, İstanbul Burhanedddin Matbaası
  - Maarif Vekaleti Derleme Müdürlüğü, 1938 Orta Anadolu Zirai İşletme Hesapları 1935-36 Rekolte Yılı, Ankara Başvekalet Matbaası
  - Kraç, A. N., 1938 Orta Anadolu İçin Yeni Ziraat Metodlarının Ehemmiyeti ve İstihsal Masrafını Ucuzlatmak Çareleri, İstanbul Marifet Basımevi
  - Demircioğlu, , H., H. İnalcık, 1948 Tarih Enstitüsünün Orta-Anadolu Gezisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi
  - Milli Türk Talebe Birliği, 1935 Gezi Notları: Çanakkale-Bolayır İzmir Köyleri Orta Anadolu, Asri Basımevi: İstanbul
  - Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'ne ait bazı çiftliklerin arazilerinden 5 000 dönümünden yukarı kısımlarının işlenmek kaydıyla kamulaştırma dışında bırakılması., 8/11/1951
  - Ziraat Vekaleti'ne, devlet çiftlikleri kurma ve Devlet adına ziraat yapma görevi verilmesine dair K/477 sayılı Karar'ın yürürlüğe konulması., 19/10/1943
  - Tohum üretme çiftliklerinin işletilmesi, alım satım ve hesap usullerine dair yönetmeliğin yürürlüğe konulması., 17/7/1940
  - Ankara İli'nin toprak ve tarım aletlerinin dağılımını gösterir şemalar, 0/0/1952
  - 1939-1955 yılları arasında çiftçilere yapılan yardımlarla ekilen tarım alanları ve üretilen tarım ürünleri ile ilgili cetveller., 0/0/1955
  - Ziraatı geliştirmek için Türk çiftçisinin yönlendirilmesi., 18/1/1941
  - Köy kalkınması ve küçük çiftçilikle ilgili fotoğraflar., 11/6/1937
  - Ankara, Çorum, Yozgat, Kırşehir ve Isparta illerinde kuraklık sebebiyle mahsülün iyi olmadığı, Ziraat Bankası'nın çiftçi borçlarını ertelemesi ve alınacak diğer tedbirler., 31/8/1927
  - Ziraatın geliştirilmesi için nehirlerden istifade etmek hususunda ne gibi girişimlerde bulunulacağına dair Eskişehir Mebusu Emin'in sözlü soru önergesi., 21/4/1925
  - Merkezi Ankara olmak üzere Terakkiyat-ı Ziraiye ve Sınaiye ve İnşaat Anonim Şirketi'nin kurulması., 22/3/1921
  - *Kuraklık yüzünden mahsülleri hasara uğrayan çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının ertelenmesi, 5/12/1928*
  - *Eskişehir, Ankara, Konya ve Adana buğday ihraç yerlerindeki tohum kalbur makinası istasyonları için gerekli malzemenin Almanya'dan satın alınması, 5/8/1925*
  - *Ziraat sanayiini kurmak için Ziraat bütçesi'nde bir fasıl açılması ve ödenek ayrılması, 17/12/1924*
  - *Bazı il ve ilçelerde Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu gereğince arazi dağıtma ve kamulaştırma işlerinin yapılması, 21/3/1951*
  - *Ankara ili içinde 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümlerine göre arazi dağıtımının yapılması, 28/2/1947*

- Kuraklık yüzünden mahsülleri hasara uğrayan çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının ertelenmesi, 5/12/1928
- *Eskişehir, Ankara, Konya ve Adana buğday ihraç yerlerindeki tohum kalbur makinası istasyonları için gerekli malzemenin Almanya'dan satınalınması, 5/8/1925*
- *Ziraat sanayiini kurmak için Ziraat bütçesi'nde bir fasıl açılması ve ödenek ayrılması, 17/12/1924*
- *Muhtaç çiftçilere dağıtılacak arazi haklarındaki 1505 sayılı kanun hükümlerinin Ankara, Antalya ve Denizli İllerine de tatbik edilmesi, 2/7/1930*
- *Ankara ili Ş.Koçhisar ilçesinde 1949 yılında hüküm süren kuraklık yüzünden mahsülleri hasara uğraması dolayısı ile bazı Tarım Kredi Kooperatifleri'nin TC Ziraat Bankası'na olan borçlarının ertelenmesi, 24/3/1950*

- Hayvancılık
  - Hayvan Hırsızlığının Men'i Hakkında Kanun, 22.3.1950
  - *Et ve Balık Kurumunun, faaliyetleri ile ilgili cetveller iş programları ve gelecekte açılacak depolar., 28/2/1956*

- Orman
  - Orman Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun, 24.3.1950
  - Orman, fidanlık ve tahdid işlerinde kullanılacak memurlara ait kadronun tasdiki. 13/9/1937
  - Anadolunun ağaçlandırılması için ağaç derneklerinin kurulması ile ilgili., 6/1/1921
  - Ankara şehri civarında kurulacak ormanlar için gerekli iki bin liranınözel fasıldan ödenmesi., 12/11/1924
  - Orman kanun ve tüzüklerinin uygulanışını gösteren Orman Yönetmeliği'nin kabulü., 18/6/1924
  - Fidan ve Tohumlukların Bedava Dağıtılması ve Hazine Arazilerinin Fidanlık Yapılmak Üzere Özel İdarelere Tahsisi Hakkında Kanun., 5/2/1925
  - *Eskişehir ve Kütahya'dan, Ankara'ya nakledilecek orman ürünleri., 5/1/1924*
  - *Bolu, Kastamonu ve Zonguldak illerindeki Devlet ormanlarının Fransız gruplariyle müştereken işletilmesine dair Türk Ticaret ve Sanayi Bankası'nca düzenlenen 5 maddelik şartnamenin tasdiki, 23/1/1927*
  - *İstanbul Orman Mekteb-i Alisi Rektörlüğü emrinde bulunan Belgrad Ormanı'nın, numune ormanı olarak imar ve ıslahının emaneten yaptırılması., 12/11/1924*
  - *Bolu, Kastamonu ve Zonguldak illerindeki Devlet ormanlarının Fransız gruplariyle müştereken işletilmesine dair Türk Ticaret ve Sanayi Bankası'nca düzenlenen 5 maddelik şartnamenin tasdiki, 23/1/1927*
  - *İstanbul Orman Mekteb-i Alisi Rektörlüğü emrinde bulunan Belgrad Ormanı'nın, numune ormanı olarak imar ve ıslahının emaneten yaptırılması, 12/11/1924*

- Su
  - Nafia Vekaleti, 1933, CHP'nin 15inci Yıl Neşriyatına Mahsus Nafia Notları Baraj / Sulama
  - Kayaş vadisindeki yeraltı suyu hakkında yapılan fizibilite raporu ve planlar., 0/8/1933

- Ankara içme suyu için Müteahhit Hüseyin Münir ve Said'e yapılan ihalenin kabulü., 27/6/1935
- 1928 yılında Genelkurmay'ca inşaları kararlaştırılmış olan bazı köprüler ve yollar için genel bütçeden yapılacak yardımın tesbiti., 12/8/1928
- Çubuk Barajı işlerine ait ilan hakkında kararname., 14/3/1935
- Nehir, ırmak, göl, dere, çay ve kollarında sulama yapılması, bataklıkların kurutulması ve imarı gibi su işleri için gerekli ödenek ve bununla ilgili kanun tasarısı., 156.96..12.
- Ankara'nın içme suyu faaliyeti ile yapılmakta olan su tesisatı hakkında rapor., 14/12/1933
- Ankara içme suyu için Müteahhit Hüseyin Münir ve Said'e yapılan ihalenin kabulü., 27/6/1935
- Ankara Hisar mevkiindeki su deposunda yapılacak tadilatın pazarlıkla yaptırılması., 19/7/1932
- Ankara'nın Cebeci Semti içme suyu için 2 deponun pazarlıkla yaptırılması., 29/3/1933
- Ankara ve Civarı Su Türk Anonim Şirketi'nin kurulması., 28/10/1928
- *Su İdarelerinin Taksimat, Teşkilat ve Görevlerine Dair Yönetmeliğin yürürlüğe konulması, 22/7/1925*
- *Su İdarelerinin Taksimat, Teşkilat ve Görevlerine Dair Yönetmeliğin yürürlüğe konulması, 22/7/1925*
- *Yusuf Ziya Ortaç'ın Hirfanlı Barajı'nın yapımı ile ilgili olarak Adnan Menderes'e yazdığı mektup ve Günaydın Gazetesinde çıkan yazısı, 29/4/1955*
- *Ecnebi bankalar hakkında cetvel ile DSİ tarafından inşa edilmekte olan barajların başlama, bitme tarihleri ve döviz ihtiyaçları, 0/0/1958*
- *Hirfanlı Barajı inşaatındaki durum hakkında not, 0/0/1955*
- *Barajlarımız ve Hazar Hidroelektrik Santrali hakkında bilgiler, 26/3/1958*
- *Hirfanlı Baraj inşaatı hakkında notlar ile Hirfanlı haftalık telefon rapor formu, 28/10/1957*
- *Avan Proje ve Etüdleri Elektirik İşleri Etüd İdaresi tarafından yapılıp, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü, Etibank ve İller Bankası tarafından inşa olunan enerji tesisleri., 30/5/1955*
- *Çubuk Barajı ve Bursa ıslahat ve inşaat işleri için bono çıkarılması hakkında kanun tasarısı, 29/5/1933*
- *Büyük su işleri için verilen ödeneğin nerelere harcandığını gösterir liste, 1/8/1938*
- *Ankara'nın içme suyu tesisatıyla, Çubuk barajında yapılacak tesisler için gerekli ödeneğin ayrılmasına dair kanun teklifi, 1/2/1937*
- *Ankara'nın sulanması için Çubuk Çayı üzerine yapılacak baraj, 16/12/1931*
- *1937 yılında su işlerine ayrılan 4 250 000 liranın harcama şekli., 6/7/1937*
- *1950 yılında ele alınacak su işlerine ait yapı programının onanması., 30/11/1950"*

- Tapu kadastro
  - Tarım Bakanlığı, Tapu Kadastro ve Toprak İşleri Genel Müdürlüğü Projesine Hakim Olan Esaslar, 27. Kasım.1948
  - Pafta: Toprak Komisyonları Kadastral Çalışmalarından Bir Örnek, Ölçek: 1.5000, tarihsiz
  - Taulama Kanunu, Ankara Devlet Matbaası: 1950
  - Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü 1950-57 Bütçeleriyle yapılan işler., 1957
  - Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu'nun 1946 yılı teftiş faaliyetleri., 15/5/1947
  - Toprak ve İskan İşleri, Tapu ve Kadastro ve Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüklerine ait muamelatın başbakanlığa devri, 21/5/1954

- Ankara'da açılacak Kadastro Mekteb-i Alisi Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulması., 23/11/1925
- Ankara şehrinin içme suyu proje ve planları., 0/10/1934
- 1950 yılından 1953 yılına kadar büyüksu işlerinin adet ve durumlarına ait icmal cetveli., 0/0/1953
- Memleket kadastrosunu bir an evvel tamamlamak için gerekli bütün tedbirlerin alındığı, 0/8/1954

- Sanayi
  - Maraş Valisinin Maraş Salavı H. R. Tankut'a 4. Ticaret ve Sanayi, Odaları Kongresi ile ilgili olarak ilettiği kongre ruznamesi, 7.4.1935
  - Sümerbank Çimento Sanayii Sivas Müessesesi'ne ait grafikler ve bir fotoğrafı içeren broşür., 0/0/1949

- Bayındırlık
  - Nafia Vekaleti, 1933, CHP'nin 15inci Yıl Neşriyatına Mahsus Nafia Notları
  - Baraj / Sulama
  - Langenprofil Der Hochhspannungsleitung Bynian-Kaysari -Mit Abzweigung Nach Talas (Kayseri Hidroelektrik santrali Projesi Arazi Plan ve Kesitleri) 18.2.1929
  - Konya'daki Hidroelektrik Santrali İçin Csengery et Pallay şirketi tarafından hazırlanmış 4 adet arazi etüd planı, 1929

- Ekonomi / Maliye
  - Chambre de Commerce Internationale- 38Cour Albert Paris, 1933, İktisat ve Para Konferansına Verilen Raporun 'Conclusions' Kısmı
  - Hüsrev, İ., 1934, Türkiye İktisadiyatı, Kadro Neşriyatından: II, Akba Kitabevi: Ankara
  - Porten, Von der, 1938, Türkiye Milli İktisadiyatının Rasyonel Teessüs ve İnkişafı Hakkında Rapor- 1. Kısım
  - Cumhuriyet Maliyesi –düzenleyen, basım yılı ve yayın kodu belli değil-
  - Ekonomi Bakanlığı, 1935 Dış Tecim
  - Ekonomi Bakanlığı, 1935 Milli Gelir

- Enerji
  - T. C Ekonomi Bakanlığı, 1935 Türkiye Madenleri ve Kömürleri
  - T. C Ekonomi Bakanlığı, 1935 Sınai Tesis ve İşletme ve Vekalet Teşkilatına İlavet Hakkında Raporlar
  - Türk Anaonim Elektrik Şirketi'nin Teftiş Komisyonu Riyaserti'ne sunduğu 1926'dan bu yana sarf edilen elektrik enerjisi ve bedeline dair cetveli içeri yazı, 21.11.1936
  - 10 adet 1929 yılı Elektrik Şirketlerine Ait İhsai Cetveli,
  - 9 adet 1930 yılı Elektrik Şirketlerine Ait İhsai Cetveli,

- Ulaşım
  - Accord Provoire- Concernant la Navigation Aerienne entre la-FRANCE et l'ANGLETERRE
  - Tramvay Şirketlerine Ait İhsai Cetveli, 1930
  - Tramvay Şirketlerine Ait İhsai Cetvel Numunesi, 1930
  - Menafi Umimiye Müteallik İmtiyazat Hakkındaki 10 Haziran 1326 Tarihli Kanuna bazı Maddeler Teyziine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin İlgasına Dair Kanun, 25.6.1932
  - İngilizlerin Haydarabat'dan başlayarak İran üzerinden Irak hududuna kadar yapmak istedikleri şose yolun siyasi, askeri ve ticari yönden Türkiye'ye vereceği zararlar için önlem alınması., 20/4/1927

- Ankara-İstanbul ve Çerikli-Sungurlu yollarının yapımı için şose ve köprülere yardım faslından 50 000 liranın Ankara iline yardım olarak verilmesi., 5/8/1939
- Ankara Valiliği'nce şose ve köprüler inşaatı için yapılan sözleşmelerekonulmuş kayıtların kabul edilmesi, 7/11/1942
- Şose ve Köprüler giderleri özel bölümünden Ankara, Samsun ve Trabzon Özel İdarelerine yapılacak yardım., 29/12/1949
- Nafia Vekaleti Yollar Umum İdaresi, Şose ve Köprüler İşleri, 0/0/1932
- Ankara-İstanbul ve Çerikli-Sungurlu yollarının yapımı için şose ve köprülere yardım faslından 50 000 liranın Ankara iline yardım olarak verilmesi., 5/8/1939
- 1929-1930 yıllarında devlet ve şirket demiryollarının işletme oranlarını gösteren cetvel., 22/5/1931
- Ankara civarı yollarının yapımı için ödenek verilmesi., 25/8/1929
- Şose ve Köprüler Kanunu'na uyularak yapılacak 50 metreden uzun köprülere ait cetvelin tasdiki., 25/8/1929
- Demiryolları, limanlar, şose ve köprüler, su işleri, yapı ve imar işleri ile kamu hizmeti gören kurumlar hakkında Cumhurbaşkanı'nın 01.11.1946 söylevlerine hazırlanan not, 1/11/1946
- *Ankara-Ereğli hattı ile Safranbolu-Sögütözü hattının geniş hat olarak inşası., 12/2/1928*
- *Manavgat-Beyşehir-Konya-Aksaray-Kırşehir yoluyla Ankara'ya ulaşacak bir tren yolu inşası için tesbit olunan Genelkurmay Başkanlığı mütalaasının, inşaata talip Fon Jallas Grubu temsilcisi Ziya Paşa'ya tebliği., 9/9/1928*
- *Ankara-Ereğli Demiryolu'nun geniş olarak inşa edilmesi., 19/6/1927*
- *Ankara, Eskişehir, Konya, Aksaray, Yozgat ve Kırşehir bölgesindeki kuraklık ve darlık nedeniyle yol yapımlarının buralara kaydırılarak halka çalışma imkanı sağlanması., 18/7/1928*
- *Devlet Demiryolları İnşaat İdaresi'nin Nafia Vekaleti'ne bağlanması, 8/4/1931*
- *Mudanya-Bursa Demiryolu'nun hükümetçe satınalınması, 1/2/1931*
- *Samsun-Sivas, Ankara-Kayseri, Sivas ve Kütahya-Tavşanlı demiryolu hatlarının uzatılması, Trabzon-Erzurum hattı ile Trabzon Limanı ve Arada-Diyarbakır-Ergani ve Uzunköprü-Keşan hattının inşaası için ek bütçe, 31/12/1924*
- *Şose ve Köprüler Kanunu'nun 4. maddesi gereğince oniki yılda yapılmasıproğrama bağlanan yollar ve bununla ilgili mali kaynağın tesbiti, 16/9/1929*
- *Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1945 bütçe yılı kesin hesabı hakkında kanun tasarısı, 2/8/1947*
- *Devlet Demiryolları 1938 yılı Kasım ayı raporu, 18/1/1939*
- *Ankara-Şereflikoçhisar-Aksaray-Bor istikametinden, Seyhan ve Hatay istikametine demiryolu bağlanması için yapılan isteğe cevap, 22/10/1946*
- *Demiryolları hakkında genel bilgi, 0/0/1951*
- *Devlet Demiryolları İnşaat İdaresi'nin Nafia Vekaleti'ne bağlanması, 8/4/1931*

- Ankara
  - Basın yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü, 1957, Büyük Ankara'ya Doğru, Doğuş Ltd. Şt.: Ankara
  - 1952 yılında açılması kararlaştırılan Ankara Keçiören Verem Hastanesi bahçesi ve çevresinin çam ağaçlarıyla ağaçlanması., 14/11/1951
  - Ankara İstasyonu yanında yapılacak havuzun duvarlarının beton olması,suyunun şehre gelecek su ile birleştirilmesi., 24/1/1933
  - Ankara Bahçelievler Yapı Kooperatifi esas sözleşmesinin tasdiki., 26/1/1935

- Merkezi Ankara olmak üzere kurulması istenen Mahdud Mesuliyetli Çukurova Bahçecilik 18/11/1948Kooperatif Şirketi ana sözleşmesinin tasdiki., 31/1/1942
- Ankara'nın Bahçelievler Bucağının 1469 sayılı ada önündeki şeritvari yeşilliğin yola ve parsellere eklenmesine ait 14700 sayılı planın tasdiki., 18/11/1948
- 1952 yılında açılması kararlaştırılan Ankara Keçiören Verem Hastanesi bahçesi ve çevresinin çam ağaçlarıyla ağaçlanması, 14/11/1951
- 1935 yılı maliye bütçesi sonuna, mezarlık yapılması için Ankara İmar Müdürlüğü bütçesine yardım adında bir fasıl eklenmesi., 14/10/1935
- Ankara imar planında yeşil sahaya rastlayan 19444 numaralı adada bulunan Vakıflara ait arsanın bedeli karşılığında İmar Müdürlüğü'ne terki., 20/5/1940
- Ankara şehri imar planına göre yeşil sahaya isabet eden hazineye aitarsaların parasız olarak Ankara İmar Müdürlüğü'ne verilmesi., 25/8/1941
- İki kale arasında yeşil saha olarak gözüken Hazineye ait 25 parça arsanın parasız olarak Ankara İmar Müdürlüğüne verilmesi., 13/6/1939
- Ankara'da Bahçelievler'le Küçükevler Yapı kooperetifleri arasındaki Hazineye ait kadostronun inşaat tarzını ihtiva eden 8888 nolu planın tasdiki ile yol ve yeşil saha olacak alanın İmar Müdürlüğüne verilmesi., 22/7/1943
- Anıtkabir yanındaki 10 metrelik yeşil sahanın kamulaştırılması., 25/12/1947
- Samanpazarında park yapılacak yere ait 3033 numaralı planın tasdiki., 6/4/1936
- İstasyon civarında inşa edilecek Gençlik Parkı ile Polatlı'da inşa edilecek 2 adet Jandarma teçhizat anbarı inşaatına ait ihalenin muteber sayılması., 11/8/1938
- Bayındırlık Bakanlığı 1945 Mali Yılı Bütçesi'nde Yapı ve İmar İşleri, Ankara Gençlik Parkı giderleri faslında bu ödeneklerin yarısını geçmemek şartıyla 1946 yılı bütçesine geçebileceği., 29/8/1945
- Ankara'da inşa edilmekte olan Gençlik Parkı'nın noksan kısımlarının tamamlanması için istenilen tahsisat., 1/12/1941
- Bayındırlık Bakanlığı ile Müteahhit Salih Alsan arasında Ankara Gençlik Parkı Gazino İnşaatı hakkında imzalanan sözleşmenin tasfiyesi., 20/1/1951
- Samanpazarı'nda park yapılacak yere ait 3033 numaralı planın tasdiki ve plan paftası, Samanpazarı'nda park yapılacak yere ait 3033 numaralı planın tasdiki. 6/4/1936
- İstasyon civarında inşa edilecek Gençlik Parkı ile Polatlı'da inşa edilecek 2 adet Jandarma teçhizat ambarı inşaatına ait ihalenin muteber sayılması., 11/8/1938
- Hacettep0/8/1933e'nin bulunduğu yeşil sahaya eklenecek 1310 sayılı adada bulunan 1, 7 ve 8 numaralı arsaların parasız olarak Ankara İmar Müdürlüğü'ne verilmesi., 28/1/1939
- Cebeci'deki yeşil saha, okul ve pazar yerleri için hazırlanan 5100 sayılı planla, İmar İdare Heyeti'nin buna ait kararının tasdiki ve plan paftası (1/1000), 24/2/1939
- Ankara Belediyesi'nce mezbaha yaptırılması için lüzumlu görülen 75 000liralık malzemenin satınalınması., 26/5/1930
- Ankara Opera Meydanı'nı Kaleye bağlayan yeşil yol üzerinde, kadastronun 290. adasında hazineye ait arsanın parasız olarak İmar Müdürlüğü'ne terki. 28/5/1943
- Ankara'nın Tabakhaneye giden yoy üzerinde olup İmar Müdürlüğüne ait kadastronun 114 adasındaki 8 parselden 639m2 yerin satılmasına dair İmarYönetim Kurulu kararı'nın onaylanması., 22/11/1948
- Ankara'nın Çankaya bölgesinde kadastroya ait bir kısım parsellerin imar,inşaat tarzı ve parselasyon şeklini göstermek üzere hazırlanan

17220 sa. plan ile İmar Yönetim Kurulu'nun bu işe ait 130 sa.Ka.onayı., 3/8/1950

- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yapılacağı yeşil sahanın genişletilmesini gösteren 5149 sayılı plan ve İmar İdare Heyeti Kararı'nın tasdiki, 6/1/1939
- 1935 yılı maliye bütçesi sonuna, mezarlık yapılması için Ankara İmar Müdürlüğü bütçesine yardım adında bir fasıl eklenmesi., 14/10/1935
- Bir maliye müfettişinin Ankara şehri ve şehrin imarıyla ilgili görüşleri., 24/9/1925
- Ankara'nın, sayfiye yeri olarak düşünülen Kızılcahamam'ın uygun olmadığı, yeni yeşil alanlar düzenlenmesi., 28/11/1928
- Ankara'nın imarını bir program ahilinde temin için bir komisyon kurulması isteği., 19/7/1927
- Porsuk yatağının ıslahı için lüzumlu olan, bir kısmı Eskişehir ve bir kısmı da Ankara'da olan sahanın kamulaştırılması., 8/11/1950
- Ankara İstayonu'nun yerinin tesbiti hakkında şehir planını hazırlayan Berlin Mühendis ve Mimarlık Yüksek Okulu Öğretim üyesi JANZEN'in mektubunun tercümesi, 15/10/1928
- 1935 yılı maliye bütçesi sonuna, mezarlık yapılması için Ankara İmar Müdürlüğü bütçesine yardım adında bir fasıl eklenmesi., 14/10/1935
- Ankara Belediyesi'nce mezbaha yaptırılması için lüzumlu görülen 75 000liralık malzemenin satınalınması., 26/5/1930
- Ankara'nın deneme sayımının anadili itibariyle istatistiği., 29/3/1927
- Sivas ve Ankara deneme nüfus sayımının şahısların yaş, medeni durum ve dinlerine göre tasnifi., 21/3/1927
- Sivas ve Ankara'da yapılan nüfus sayımında hazırlanan okuma-yazma durumunu gösterir istatistik., 16/3/1927
- Ankara'nın 14 Ocak 1927 tarihinde yapılan deneme nüfus sayımına göre hane, aile, milliyetlerine göre yabancıların miktarı vs. durumlarını gösterir cetvel., 6/2/1927
- Ankara'nın nüfus sayısını bildirir yazı., 16/1/1926
- Ankara'da imar planına aykırı olarak meydana gelen mahalleler ve bunlara karşı alınacak tedbirler., 22/1/1947
- Ankara Belediyesi tarafından Yenişehir'de inşa edilmek üzere Türk İnşaat Evi'ne ihale edilen 34 evin ihale bedeline zam yapılarak sözleşmenin değiştirilmesi., 28/3/1926
- Milli sınırlar içinde bir başkent seçilmesi için durumun askeri bakımdan Erkan-ı Harbiye Riyaseti'ne bildirilmesi ve bir payitaht komisyonunun kurulması., 28/11/1920
- Ankara'da kurulması kararlaştırılan Yenişehir semti için bataklık ve ekili durumdaki arazinin Belediye Başkanlığı'nca istimlaki hakkında kanun., 7/12/1924
- Abidin Paşa'nın tasarrufunda bulunan Emen gölünün kamulaştırılması ve kurutulması., 25/1/1925
- Çankaya ilçesinin kaldırılarak bu ilçe kadrosu ile Altındağ adıyla yeni bir ilçe kurulması hakkında kanun tasarısı., 12/2/1949
- Ankara şehir, imar, iskan ve nüfus durumu hakkında., 0/0/1958
- *Ankara ili 1928 yılı bütçesinin onayı., 23/6/1928*
- *Gureba Hastanesi civarındaki mezarlıktan, merkez binası yapılmak üzereHilal-ı Ahmer Cemiyeti'ne verilecek arsa miktarının artırılması, 1/9/1926*
- *Maarif Vekaleti binası inşaatı karşısında ve Vakıflar İdaresi'ne ait bulunan kabristan arazisinin bir kısmının Kızılay Genel Merkezi binası inşa edilmek üzere adı geçen cemiyete terki., 30/5/1926*
- *Yenişehir'de meydana gelen selin maddi hasara yol açtığı., 23/7/1940*
- *Ankara Tahtakale'de meydana gelen yangının hasara yo laçtığı., 3/8/1929*
- *26.5.1925 tarihinde Ankara'da meydana gelen fırtınadan zarar gören devlet daireleri ile ilgili raporlar, 4/6/1925*
- *Yıldız Sarayı bahçesinin merasim dairesindeki sera ile çiçeklikte bulunan küçük seranın TBMM bahçesine getirilmesi, 17/1/1926*

- *Ankara'nın 1929 bütçesinin kabülü, 18/9/1929*
- *Yenişehir'de yapılan Emniyet Abidesi'ne ait iki heykelin gümrük vergisinin üç ay ertelenmesi, 24/9/1934*
- *Selden hasara uğrayan Ankara çevresindeki çeşitli yolların onarımıiçin, Nafia bütçesinden Ankara İli Özel İdaresine ödenek verilmesi., 16/7/1930*
- *Ankara, Gaziantep ve Çorum'un Beydili, Dönek ve Yakuparpa köylerinde evleri yananlara parasız verilecek kereste, 1/9/1938*
- *Ankara'nın ağaçlandırılması için İstasyon civarındaki arazileri istimlak edilecek vatandaşların dilekçesi, 8/2/1925*
- *Ankara iline kuraklık için yapılan yardımın artırılması, 1/5/1929*
- *Ankara Stadyum ve Hipodrumu'nun ağaçlandırılması için kurulan komisyonun toplantılarında bulunan Ankara Özel İdare Müdürüne 450 lira ücret verilmesi, 7/10/1937*
- *Ankara ili 1930 yılı bütçesinin tasdiki, 2/6/1930*
- *Ankara ağaçlandırma sahasında pazarlıkla su kulesi yaptırılması., 23/11/1930*
- *Ankara ağaçlandırma sahası için gerekli olan bir tulumba ile diğer malzemenin pazarlıkla satınalınması, 13/2/1929*
- *Ankara ağaçlandırma sahası için lüzumlu olan yağmurlama aletinin Almanya Koltering Fabrikası'ndan satınalınması, 13/2/1929*
- *Ankara şehri etrafının ağaçlandırılması maksadı ile çalışmalara başlanmış olan Marmara, Etimesut ve Çakırca mevkilerindeki ameliyeye devamedilmesi, 18/3/1938*
- *Lala ve Mamak dereleri ile Hatip çayının taşması sonucu çevredeki tarım alanlarının zarar gördüğü, 17/6/1931*
- *Ankara'da sel baskınlarının yaptığı hasarlar, 30/9/1938*
- *Ankara ve civarı su tesisatının tamamlanması ve su süzgeci tesisatınınişletilmesi için gereken paranın bu işlere ayrılan fevkalade ödenektenödenmesi, 3/6/1937*
- *Ankara şehri içme suyu tesisatı için gelecek yıla geçici sözleşme yapılması, 18/5/1936*

Ankara_ İMAR

- Ankara İmar Planı'nın 1038 sayılı adasının yeşile bürünmesi için hazırlanan 5064 sayılı planın tasdiki., 6/1/1939
- Ankara İmar Planı'ndaki Hacettepe yeşil sahasını düzenleyen 5096 sayılı planın tasdiki., 6/1/1939
- Ankara'da Küçük Evler Kooperatif Şirketi'nin yapmak istediği mahallenin 5344 sayılı umumi imar planı ile buna ait İmar İdare Heyeti kararının tasdiki., 21/2/1939
- Ankara'nın Kocatepe civarındaki su deposunun bulunduğu yerin genişletilmesi ve bu sahada yapılacak değişikliği gösteren planın tasdiki., 19/3/1940
- Yenişehir'de memur apartmanlarının yapılacağı sahanın gelecekteki durumunu gösteren plan ve İmar İdaresi Kararı'nın tasdiki., 25/8/1940
- Ankara Şehri İmar Planına dahil kadastronun muhtelif adlarının parseltaksimatıyla bu parsellerde yapılacak binaların inşaat tarzlarını göstermek üzere düzenlenen 9 200 nolu planın tasdiki., 13/9/1943
- Yenişehir ile Cebeci arasındaki fidanlık sahasına ait 10 000 sayılı plan ile İmar İdare Kurulu'nun 19 sayılı Kararının onaylanması., 30/3/1945
- Ankara'da Dışkapı-Babaharmanı mevkiine ait yeniden hazırlanan 8815 sayılı planın tasdiki, 17/4/1943
- Ankara Dışkapı'da yapılacak eski esya pazarı ile garaj, soğuk hava deposu ve gazine tesisi planı ve buna ait İmar Yönetim Kurulu Kararı'nınonayı, 11/2/1948
- Ankara Telsiz bölgesinde, Golf sahası ile telsiz hududu, Çubuk Barajı asfalt yolu ile Kireç Ocakları arasında bulunan bölgeye ilişkin 149205sayılı plan ile, 12 sayılı kararının onayı, 9/3/1949

- Ankara'da Şehir İmar Planına göre yeşil sahaya giren hazine ve belediyeye ait arsalarından bazılarının Ankara İmar Müdürlüğü'ne verilmesinedair 2/17234 sayılı hükmün kaldırılması, 22/11/1948
- Telsiz sahasıyla Dışkapı şehir mezarlığı arasındaki mahallin imar, parselasyon ve inşaat tarzını göstermek üzere hazırlanan 15550 sayılı plan ile bu konudaki İmar Yön. Kur.'nun 238 sayılı kararın onaylanması, 20/9/1949
- Ankara şehrinin kesin planı olarak kabul edilen profesör Jansen Planına dair Kararname, 8/6/1929
- Prof. Yansen tarafından hazırlanan Gençlik Parkı'na ait planların tasdiki, 24/7/1934
- 2/1071 sayılı kararname ile tasdik edilen Gençlik Parkı planının yerine Nafia Vekaleti'nden gönderilen planın geçmesi, 8/2/1936
- Ankara'da Etlik ve Müdafaa-i Hukuk caddelerinin birleşme noktası civarındaki kadastronun inşaat tarzını gösteren 7530 no.lu planın tasdiki., 25/11/1940
- Ankara'da Cebeci'nin Aktepe mevkiinde yapılacak parkın imar vaziyetinigösteren 9640 sayılı planın tasdiki., 15/7/1944
- Çubuk yolu üzerinde yapılacak golf yerine ait Prof. Yansen tarafındankabul edilen planın Ankara planına geçirilmesi., 17/11/1936
- Ankara Opera Meydanı'nı Kaleye bağlayan yeşil yol üzerinde, kadastronun 290. adasında hazineye ait arsanın parasız olarak İmar Müdürlüğü'ne terki., 28/5/1943
- Ankara'nın Tabakhaneye giden yoy üzerinde olup İmar Müdürlüğüne ait kadastronun 114 adasındaki 8 parselden 639m2 yerin satılmasına dair İmarYönetim Kurulu kararı'nın onaylanması., 22/11/1948
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yapılacağı yeşil sahanın genişletilmesini gösteren 5149 sayılı plan ve İmar İdare Heyeti Kararı'nın tasdiki, 6/1/1939
- Ankara Şehri İmar Planı dahilinde bulunan Etlik, Keçiören Dikmen, Ayrancı gibi sayfiye yerlerinin parsel taksimatında, mektep ve karakol yerlerinin ayrılması., 19/4/1943
- Ankara'da Dışkapı-Babaharmanı mevkiine ait yeniden hazırlanan 8815 sayılı planın tasdiki ve 1/1000, 1/2000 1/12.500 plan şemaları, 17/4/1943
- Yenişehir'de memur apartmanlarının yapılacağı sahanın gelecekteki durumunu gösteren plan ve İmar İdaresi Kararı'nın tasdiki, 1/12.500 ve 1/1000 plan şemaları, 25/8/1940
- Ankara İmar Planı'ndaki Hacettepe yeşil sahasını düzenleyen 5096 sayılı planın tasdiki., 1/1000 ve 1/12.500 plan şemaları, 6/1/1939
- Çubuk yolu üzerinde yapılacak golf yerine ait Prof. Yansen tarafındankabul edilen planın Ankara planına geçirilmesi., 1/25.000 plan şeması 17/11/1936
- Ankara İmar Planı'nın 1038 sayılı adasının yeşile bürünmesi için hazırlanan 5064 sayılı planın tasdiki., 1/1000 ve 1/2.500 plan şemaları, 1/ 6/1/1939
- Ankara'da Şehir İmar Planına göre yeşil sahaya giren hazine ve belediyeye ait arsalarından bazılarının Ankara İmar Müdürlüğü'ne verilmesinedair 2/17234 sayılı hükmün kaldırılması., 1/12.500 ve 1/500 plan şemaları, 22/11/1948
- Ankara'nın telsiz bölgesinde kireç ocakları ve şehir mezarlığı civarındaki bir kısım sahanın inşaat durumunu gösteren 14910 sayılı planın tasdiki., 1/30.000 ve 1/1000 plan şemaları, 20/4/1949
- Ankara İli İmar Planında yeralan İnönü Bulvarı ile Hacettepe Parkı arasına ait 15100 numaralı Plan ve İmar Yönetim Kuru'nun 59 sayılı Kararı'nın onayı.,
- Ankara'da Cebeci'nin Aktepe mevkiinde yapılacak parkın imar vaziyetinigösteren 9640 sayılı planın tasdiki., 1/1000 ve 1/15.000 plan şemaları, 15/7/1944

- Ankara Etlik bölgesinde 17730 sayılı plan ile İmar Yönetim Kurulu'nun 263 sayılı kararının onayı., 1/30.000 ve 1/1000 plan şemaları, 14/2/1951
- Etlik'in batısında ve İvedik yolu üzerindeki 6 sayılı bölgenin imar, parselasyon ve inşaat tarzını göstermek üzere hazırlanan planlar ile 139 sayılı Kararı'nın onayı., iki adet 1/1000 plan şeması, 22/7/1949
- Kaledibi'ndeki 840 ve 841 numaralı imar adalarının geleceğini gösteren Prof. Yansen'in planının tasdiki., 1/1000 ve iki adet 1/500 ve 1/2500 plan şemaları, 21/9/1938
- Çankaya Caddesi için düzenlenen 396 numaralı planın tasdiki., 1/1000 ve 1/200 plan şemaları, 11/11/1931
- Ankara Belediye Başkanı'nın şehir imar faaliyetlerine dair raporu., 23/11/1927
- Ankara'nın imarını bir program ahilinde temin için bir komisyon kurulması isteği., 19/7/1927
- 1930-38 yılları arası Ankara Şehri İmar Planı dahilinde yapılan parsel bazlı planların tasdikine yönelik 10 adet kararname
- Ankara'nın Kavaklıdere Bölgesi'nin ada ve parsel taksimatını gösteren6600 numaralı planla bu konudaki kararın tasdiki., 19/3/1940
- Hacıbayram ve Hacıdoğan mahalleleri için Prof. Jansen tarafından hazırlanan 2940 ve 2941 sayılı planların tasdiki., 10/2/1936
- Prof. Yansen tarafından hazırlanan Ankara şehrine ait iki haritanın tasdik edilmesi., 23/7/1932
- Ankara imar planının belediye hududuna kadar genişletme işinin Prof.Yansen'e yaptırılması için hazırlanan sözleşmenin tasdiki., 2/8/1935
- Çankaya Caddesinden ayrılıp Fransız Sefareti'ne giden yolun sefaret önündeki kısmında Prof. Yansen tarafından yapılan değişikliğe ait planın tasdiki., 16/9/1935
- Çankırı Caddesi ile Maliye Vekaleti arasındaki 780 ve 796 adalarına ait Prof.Yansen tarafından hazırlanan 2647 numaralı planın tasdiki., 17/9/1935
- Profesör Yansen'in yaptığı 2625, 2627 ve 2560 sayılı Ankara imar planlarının tasdiki., 16/10/1935
- Ankara'nın Erzurum Mahallesindeki tarihi kıymeti olan evin korunmasıiçin yollarda değişiklik yapan Yansen'in 2688 sayılı planının tasdiki., 11/11/1935
- Ulus Matbaası civarındaki sahaya ait Yansen tarafından hazırlanan planın tasdiki., 16/12/1935
- Ankara'da rasat istasyonu yanına yapılacak Atatürk Anıtı'nın sınırlarını gösteren 5800 numaları planın tasdiki., 7/7/1939
- Ankara'nın Kavaklıdere Bölgesi'nin ada ve parsel taksimatını gösteren 6600 numaralı planla bu konudaki kararın tasdiki., 19/3/1940
- Ankara şehri imar planına dahil inşa edilmekte olan Büyük Millet Meclisi binası arsasına katılması gereken altı adaya ait 9381 nolu planın tasdiki., 25/1/1944
- İmar Müdürlüğü'ne parasız olarak verilecek arsalar., 28/2/1944
- Ankara'daki bazı yolların genişletilmesi için düzenlenen 9770 sayılı planın tasdiki., 6/1/1945
- Ankara'ya ait imar ve buna bağlı 9.1.1948 tarih ve 2 sayılı kararın onayı., 27/2/1948
- Ankara Şehiri, İmar Planı hududları içinde yapılacak inşaat tarzını inşaat şeklini ve arsa parselasyonlarını tesbit eden kararlarda değişiklik yaılmasına dair İmar İdaresinin 16 sa. kararının onayı., 9/3/1948
- Ankara ili 1/30 000 ölçekli İmar Planına giren ve TCDD İdaresi'nce yaptırılacak olan kuşak hatlı güzergahının 12468 sayılı plan ile İmar İdaresi'nin 269 sayılı kararının onayı., 9/3/1948

- Ankara'nın Yenişehir Müdafaa caddesinin Kızılay'dan Genelkurmay binasına kadar olan kısmında yapılacak binaların 4 kata çıkarılması., 12/12/1951
- Ankara'nın imarı için yapılacak çalışmalar., 5/3/1947
- Ankara'da Büyük Millet Meclisi civarında yeni bir mahalle kurulması için Reşit Ayyaz ve ortaklarının teklifi., 6/11/1923
- Başkent Ankara'nın modern bir şehir olması için imar planı, lağım, su,elektrik, mesken, yol, toplu taşıma, telefon ve bütçe yardımının artırılması., 26/12/1923
- Ankara için hazırlanan yeni imar haritalarının uygulanmasıyla ilgili esaslar., 27/7/1925Ankara Şehri imar planının tanzimi için açılan milletlerarası yarışmanın sonuçlarının Başbakan A. Menderes'e bildirildiği., 17/4/1955
- *Hacıbayram ve Hacıdoğan mahalleleri için Prof. Jansen tarafından hazırlanan 2940 ve 2941 sayılı planların tasdiki, 10/2/1936*
- *Ankara'nın Erzurum Mahallesindeki tarihi kıymeti olan evin korunması için yollarda değişiklik yapan Yansen'in 2688 sayılı planının tasdiki., 11/11/1935*
- *Çankırı Caddesi ile Maliye Vekaleti arasındaki 780 ve 796 adalarınaait Prof.Yansen tarafından hazırlanan 2647 numaralı planın tasdiki., 17/9/1935*
- *Profesör Yansen'in yaptığı 2625, 2627 ve 2560 sayılı Ankara imar planlarının tasdiki, 16/10/1935*
- *Çankaya Caddesinden ayrılıp Fransız Sefareti'ne giden yolun sefaret önündeki kısmında Prof. Yansen tarafından yapılan değişikliğe ait planın tasdiki., 16/9/1935*
- *Stadyum ve yarış yeri olarak Prof.Dr.Yansen'in düzenlediği 2600 sayılıplanın tasdiki ve çalışmalara başlanması, 26/2/1930*
- *Prof. Yansen tarafından hazırlanan Ankara'daki devlet dairelerine ait projenin tasdiki, 2/4/1930*
- *Ankara İmar Müdürlüğü ile M.Herman Yansen ve M.Rober Orley arasında yapılan sözleşme, 30/4/1930*
- *Prof. Yansen tarafından hazırlanan Ankara şehrine ait iki haritanın tasdik edilmesi, 23/7/1932*
- *Ankara imar planının belediye hududuna kadar genişletme işinin Prof.Yansen'e yaptırılması için hazırlanan sözleşmenin tasdiki., 2/8/1935*
- *Alman Hermann Jansen'in Ankara'nın imarı için Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği yazı, 4/8/1933*
- *Prof. Hermann Jansen'in Ankara'nın imarı hakkındaki düşüncelerini ihtiva eden rapor, 17/10/1927*
- *Çankırı Caddesi ile Maliye Vekaleti arasındaki 780 ve 796 adalarınaait Prof.Yansen tarafından hazırlanan 2647 numaralı planın tasdiki, 17/9/1935*
- *Büyük Millet Meclisi arkası için Jansen tarafından hazırlanan 3276 sayılı Planın tasdiki, 8/7/1936*
- *Ankara İmar Müdürlüğü'nün, beş senelik imar programının kabulü., 8/1/1931*
- *Ankara'nın imar planları, 13/11/1936*
- *Ankara İmar Müdürlüğü tarafından hazırlanıp Bakanlar Kuruluna sunulan,Ankara'da yapılacak binaların arsa genişlikleriyle ilgili kararın geriistenmesi, 31/7/1937*
- *Başkent Ankara'da yaptırılacak resmi binaların Türk milletinin kültürüne uygun ve milli zevkimizi okşayacak tarzda planlanıp yapılmasının uygun olacağına dair tamim, 19/3/1925*
- Ankara'da yapılacak binaların derinliklerine ait Belediye İmar İdare Heyeti kararının tasdiki, 2/5/1938
- *Ankara'da yapılacak binaların irtifalarına ait Belediye İmar İdare Heyeti kararının tasdiki, 2/5/1938*
- *Hacıbayram ve Ogüst mabedi civarına ait Ankara İmar Müdürlüğü İdare Heyeti'nce hazırlanan planın tasdiki, 27/8/1937*

- *Atatürk Bulvarı üzerinde demiryolu köprüsü altındaki sahanın İmar Müdürlüğü'ne parasız olarak verilmesi, 16/6/1937*
- *Ankara'nın Eskişehir kısmındaki sahada yapılacak inşaat ve tamirata ait imar idaresinin kararının tasdiki, 17/5/1937*
- *İmar Müdüriyeti planı gereğince Ankara'nın eski yangın yerinde ve bazımahallerde yapılacak istimlak, 1/7/1931*
- *Yeniden açılacak Konya Caddesi işinin Ankara Belediyesi'ne verilmesi, 7/6/1931*
- *Ankara'da Emniyet Abidesi ile TBMM arasındaki bakanlıklar sahasında yapılan değişikliklere ait 7300 sayılı planın tasdiki,i 14/11/1940*
- *Yenişehir devlet sahasından, Emniyet Anıtı'ndan, Vilayetler Evi'ne kadar kısma ait 2724 sayılı planın tasdiki, 18/11/1935*
- *Harbiye Mektebi, hastahane ve askeri kuruluşların yapılması için, Abidinpaşa, Balgat ve Dikmen'deki arazilerin istimlaki, 12/2/1930*
- *Yenişehirdeki devlet daireleri ile ilgili ev ve arsaların kıymetleri karşılığında istimlak edilmesi, 15/1/1930*
- *Ankara şehrine ait altı adet kroki, ...*
- *Yenişehir'de 1159, 1166, 1167 sayılı adalardaki inşaatların şeklini gösteren 2098 sayılı planın tasdiki, 19/10/1935*
- *Yeniden açılacak Konya Caddesi işinin Ankara Belediyesi'ne verilmesi, 7/6/1931*
- *İmar Müdüriyeti planı gereğince Ankara'nın eski yangın yerinde ve bazımahallerde yapılacak istimlak, 1/7/1931*
- *Çankaya Caddesi için düzenlenen 396 numaralı planın tasdiki, 11/11/1931*
- *Ankara Şehri İmar Müdürlüğü Planlaştırma Programı ile her yıl yapılacak işleri gösteren haritaların tasdiki, 9/6/1934*

- ORMAN ÇİFTLİKLERİ - AOÇ
  - Gazi Hazretleri'nin çiftliklerinin durumunu gösteren filmin halka gösterilmesi., 6/10/1929
  - Atatürk'ün çiftliklerini hazineye bağışladığını belirten tel yazısının örneklerinin parti teşkilatına dağıtıldığı., 28/8/1937
  - Çiftliklerini Hazine'ye bağışlamış olan Cumhurbaşkanı Atatürk'ün bununla ilgili emrinin aslı ebadında fotoğraflı olarak çoğaltılan nüshasının Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nca teslim alındığı., 1/9/1937
  - Atatürk'ün sahip olduğu çiftlikleri devlete hediye ettiğini Trabzon'daduyurması ve bu bağışın ilanının uygun olacağına dair Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın yazısı., 12/6/1937
  - Atatürk'ün, sahip olduğu çiftlikleri devlete hediye etmesine karşılık,kendisine hükümet adına teşekkür eden İsmet İnönü'ye mukabil teşekkürü, 13/6/1937
  - Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı bazı çiftliklerin Ziraat İşleri Umum Müdürlüğü ile, topraksız çiftçilere dağıtılmak üzere Toprak ve İSkan İşleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmesi., 9/8/1951
  - Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'ne ait bazı çiftliklerin arazilerinden 5 000 dönümünden yukarı kısımlarının işlenmek kaydıyla kamulaştırma dışında bırakılması., 8/11/1951
  - *Ankara Orman Ağaçlandırma sahasındaki havuza tesisat yaptırılması., 14/5/1930*
  - *Ankara'da yapılacak havuzun inşaasına izin verilmesi., 3/9/1930*
  - *Ankara ağaçlandırma sahasında yapılacak havuzun sözleşme müddetinin uzatılması., 25/5/1931*
  - *Ankara ağaçlandırma sahasındaki karadeniz havuzu ek inşaat ve tesisatının pazarlıkla yaptırılması., 17/6/1931*
  - *Ankara Bira Fabrikası'nın Atatürk Orman Çiftliğine devredilmemesi talebi., 16/5/1956*

- *Kendi gelirleri ile idare edilen müessese ve çiftliklerin idare şekillerine ait yönetmeliğin yürürlüğe konulması. 19/6/1936*
- *Atatürk Orman Çiftliği'nin 1951 Yılı Bütçesi ile personeline ait kadroların onaylanması., 16/3/1951*
- *Ankara imar planına göre yeşil sahaya tesadüf eden 1657 adanın 2 numarasındaki arsa ile Hazine'ye ait hissenin parasız olarak İmar Müdürlüğü'ne verilmesi ve plan paftaları (1/12500 ve 1/1000), 27/11/1941*
- *Ankara'daki bataklıkların kurutulması işinin, emaneten ve pazarlıkla yaptırılması ve bu iş için 10 000 lira ödenek ayrılması., 25/3/1925*
- *Ankara ağaçlandırma sahasında yapılan havuz için gerekli malzemelerin temini için gelecek seneye ulaşan sözleşme yapılması., 14/5/1931*

- Planlar
  - İzmir Belediye Fen Heyeti Fuar Şubesi, İzmir Enternasyonal Fuarı Vaziyet Planı, ölçek: 1/1000, 1938

- Sağlık
  - CHP Genel Sekreteri N. Kansu'nun CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı'na Halkodası ve Halkevlerine dağıtılmak üzere gönderdiği sıtma ile savaş konulu yazı, 15.4.1945
  - Kusunlar vadisinden Ankara'ya getirilecek içme suyunun tahlil sonuçları., 25/6/1928
  - *Kırıkkale askeri fabrikalarında çalışan işçilerin,sıtmadan korunmaları için çevredeki bataklıkların kurutulması ve diğer önlemler, 10/12/1941*
  - *Kırıkkale silah fabrikaları çevresindeki bataklıkların durumu ve sıtmaile ilgili rapor., 28/2/1942*

- Personel
  - **Yabancı**
  - Almanya'lı Hans Lücke'nin İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Bahçe Uzmanlığı'nda çalıştırılmasına izin verilmesi., 11/5/1950
  - Almanya'lı Hans Lücke'nin İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Bahçe Uzmanlığı'nda çalıştırılmasına izin verilmesi., 11/5/1950
  - Macar uyruklu Wagh Bertalan'ın Zirai Kombinalar Dairesi Devlet Çiftlikleri Yapı İşlerinde uzman usta olarak çalıştırılmasına izin verilmesi. 12/11/1945
  - İngiliz Yüzbaşı Uzmanı Michael Dariel O'Hare'nin Ankara Muhabere parkında çalıştırılmasına izin verildiği, 21/12/1944
  - Bahçeler ve Parklar mimarı Joseph Boriyavem'in iş isteği., 8/6/1927
  - *Çubuk ve Nilüfer barajları inşatında çalıştırılacak yabancı uzmanaait kadronun tasdiki, 9/7/1934*

  - **Yerli**
  - Bahçe mimarisi konusunda inceleme yapmak üzere Almanya'ya gönderilecek Sadrettin Aran'ın masraflarının kliring yoluyla ödenmesi., 27/4/1939
  - *Ankara'da yapılacak yeni mezarlık yolunun mühendis Hasan Basri Başkurtve Cemal'e ihalesi., 12/9/1935*
  - *Kadastro işlemlerinin durumunu incelemek üzere bazı yetkililerin Avrupa ülkelerine gönderilmesi ve kendilerine gündelik ve siyasi pasaport verilmesi., 17/10/1926*

- Türkiye_genel

  - T.C Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliği, 1951 Türkiye'de Marşal Planı: 6-7-8-9

- Ökçün, A. G., 1968 Türkiye İktisat Kongresi 1923 –İzmir: Haberler, Belgeler, Yorumlar s. x-xxiv –içindekiler-
- Türkiye Nasıl İlerliyor 1950-1957
- Güvenç, M., 2004 “Turkey’s Demography and Economic Geography: an Overview, SÜDOSTEUROPA Mitteilungen, s. 31-43
- Güvenç, M., ... “İstabul Nüfus Sayımları Haritalanabilir mi? 1990-2000 Dönemi İstanbul İstihdam Haritaları”, İstanbul dergisi, sayı: ..., s. 50-53
- Güvenç M., ... “ 1990- 2000 Döneminde İstanbul’un İstihdam Profilinde Dönüşüm”, İstanbul Dergisi, 43- 45
- *Yıldız Sarayı bahçesiyle buna bağlı diğer bahçelerin halkın hizmetine tahsis edilmek üzere İstanbul Şehremaneti'ne verilmesi, 27/7/1924*
- Ankara, Muğla, Denizli, Kayseri ve Bolu'nun bayındırlık işleri için alınacak malzemenin içerden satınalınması, 9/10/1932
- Yurdumuzun muhtelif bölgelerinde meydana gelen sel, zelzele ve heyelangibi afetler ve bunların meydana getirdiği maddi zararlar hakkındaki rapor, 16/8/1939

- Diğer –mevzuat-
  - Fevkalade Vaziyet Dolayısıyla Bazı Vergi ve Resimlere Zam İcrasına ve Bazı Maddelerin Mükellefiyet Mevzuuna Alınmasına Dair Kanun, 17.5.1940
  - Belediye kanunu ile belediyelere devredilen mezarlıklara ait bilgilerin emanete gönderilmesi isteği., 1/5/1930
  - Mezbaha Yapı Tüzüğü'nün yürürlüğe konulması., 14/4/1947
  - Yeni belediye kanunu ile belediyeye devredilmesi mecburi olan mezarlıklar ile ilgili işlemlerin hızlandırılması, 8/9/1930
  - Mesken ve imar meseleleri ile ilgili rapor, 20/1/1950
  - Belediye kanunu ile belediyelere devredilen mezarlıklara ait bilgilerin emanete gönderilmesi isteği., 1/5/1930
  - Yeni belediye kanunu ile belediyeye devredilmesi mecburi olan mezarlıklar ile ilgili işlemlerin hızlandırılması., 8/9/1930
  - Mezbaha Yapı Tüzüğü'nün yürürlüğe konulması., 14/4/1947
  - Mezbaha Yapı Tüzüğü'nün yürürlüğe konulması., 9/4/1934
  - Ankara'da açılacak Kadastro Mekteb-i Alisi Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulması., 23/11/1925
  - Arsa olarak kullanılmak üzere istimlak edilen mezarlıkların arsa olarak kullanılmadığından tekrar mezarlık olarak kullanılması., 6/3/1926

- Örnek Köyler

  - İdeal Cumhuriyet köyü projesi plan şeması
  - Samsun'da inşasına başlanan örnek köylerin inşaat sürelerinin uzatılması. 12/2/1925
  - Göçmenler için inşa edilmekte olan Ahimesut (Etimesgut)'taki örnek köyün bir an evvel ihmali için gereken taş ve kerpiçin pazarlıkla tedariki, 10/6/1928
  - Ahimesut arazisinde yapılacak bent hakkında anlaşma yapılması. 12/3/1929
  - Ahimesut Numune köyünün elektrik tesisinin pazarlıkla ihalesi., 19/6/1929
  - Ahimesut ve Elgazi arazisine ait kanallarla, Güvercin Boğazı'ndaki yeraltı bendinden su tevzii yapılacak malzemenin yurt dışından satınalınması., 19/2/1930
  - Ahimesut ve Elgazi arazisine ait kanallarla, Güvercin Boğazı'ndaki yeraltı bendinden su tevzii yapılacak malzemenin yurt dışından satınalınması., 19/2/1930

- Ahimesut Numune köyünün elektrik tesisinin pazarlıkla ihalesi., 19/6/1929
- *Yahşihan'dan Eskişehir'e kadar olan hat boyunda yer yer örnek köyler ku*9/5/1928*rulması için inceleme yapılması ve bu alanda Hazine'ye ait bulunan arazinin iskana terki, 9/5/1928*
- *Beypazarı, Ayaş, Haymana ve Polatlı yolu Malıköy nahiyesinde kurulacak örnek köydeki evlerin pazarlıkla yaptırılması, 30/4/1930*

10.2. Yazım Örnekleri:
a. Kitap Makalesi[24]
(Chapter in a Book)

Modernleşme Projesinin bir İmgelemi Olarak Bozkır Deneyimi: ODTÜ Yerleşkesinin Çevresel Tarihine Giriş

ODTÜ Yerleşkesi'nin 1950'lerde başlayan kuruluş süreciyle, Ankara'nın 1920'lerde başkent ilân edilip inşa edilmesi arasında kimi paralellikler bulabilmek olasıdır: Ancak, bütün bu benzerlik arayışındaki savların içinde, belki de en çarpıcı olanı, her iki fiziki dönüşümün modernleşme projesi bağlamında ele alınabilecek olması ve bu projenin, Anadolu peyzajı üzerindeki etkisidir. Ankara'nın inşasının, bozkırın imgesini yeniden kuran bütüncül bir siyasanın parçası olduğu düşünülebilir; kaldı ki, bu konuya ilişkin araştırmalar da mevcuttur.[25] Benzer bir biçimde, bir diğer modernleşme projesi addedilen ODTÜ'nün kuruluş hikayesini de, bozkırın dönüşümüyle birlikte okumak ve Üniversite yerleşkesinin inşasıyla, yerleşkeyi yapan peyzajın inşaa edilmesi arasındaki ilişki yüzlerini tartışmaya açmak gerekir. Belki de bu noktada yapılması gereken, bozkırın fiziki dönüşümünün tasvirinden öte, bütün bu dönüşümün nasıl okunması gerektiğine ilişkin historiografik bir açılım olmalıdır. Bütün bunlara ek olarak, bozkırın toplumsal anlamını ve dönüşümü sürecindeki sosyal ve siyasal çatkıları tartışmaya açmak ve daha da ötesi, toplumsal anlamlandırma ve çatkılamanın ne tür araçlarla okunabileceğine dair savlar ortaya atmak bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bütün bunların ışığında yazımızın amacı, yukarıda açmaya çalıştığımız sorun alanlarına yönelik savlar üretmek ve bu savların altlığını oluşturabilecek kuramsal atıflarla, bir tartışma alanı yaratabilmektir.

Tüm bu savların dayanağı niteliğinde, historiografik açılımın çevresel tarih ve kuram tartışmalarına göndermeyle yapılması yerinde olabilir. Çevresel tarih yazımı, yeni bir açılım olmakla birlikte, genel hatlarıyla, doğal çevre ve çevresel söylemlere bağıl mekansal gelişme süreç ve devinimlerinin betimlenmesi ön plana çıkar. Bu tür bir uğraşıdaki historiografik ve kuramsal yaklaşımların çeşitliliği, sorun alanlarının tanımlanmasına katkı sağlayacak boyuttadır. Örneğin, sosyal bilim ağırlıklı yaklaşımların ışığında, peyzajın sosyal ve politik boyutlarının anlaşılması üzerine etkin çalışmalar yürütülmekte, farklı zaman ve coğrafyalarda çeşitlenen kent ve doğal çevrelerin dönüşümü, karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.[26] Bütün bu çeşitliliğe karşın, disiplinlerarası bir perspektifle bakıldığında, kuramsal tartışmaların merkezinde Aydınlanma Projesi'yle ilinti endüstriyel devrim ve ona bağıl yeni sosyal yapılanmanın olduğu görülecektir.[27] Çevresel tarih yazımı için, endüstrileşme ve sosyal yapılanmanın göreve çağırdığı yeni yerleşke ve doğal çevrelerin bütüncül dönüşümü çok önemlidir ve fiziki ortam ile doğal çevre ikililiği, Modernleşme sürecinin en önemli halkalarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu tür bir yaklaşım altında, sosyal ve mekansal "metamorfozları" biçimlendiren toplumların, doğaya dönük değişken söylemleri, özellikle sorgu altına alınmaktadır. Söylemsel biçim ve ideolojik duruşların yanı sıra, yakın dönem çalışmaların, fiziki gelişme ve çevresel dönüşümü istemleyen modernleşme inşasındaki üst-anlatıları, eleştirel bir biçimde tartışmaya açtığı da gözlemlenmektedir.[28]

---

[24] G.A. Sargın, "Modernleşme Projesinin bir İmgelemi Olarak Bozkır Deneyimi: ODTÜ Yerleşkesinin Çevresel Tarihine Giriş", (ed) Ayşen Savaş, *Yarışma Projeleri 2000-2008* (Ankara: ODTÜ Yayınları, 2008, pp. 21-29).

[25] G. A. Sargın, *Türk Modernleşmesinin Çevresel Tarihi: Batı Kaynaklı Çevresel Söylemlerin, Erken Cumhuriyet Dönemi Kentsel Üretim Süreçlerine Hegemonik Etkisi, 1923-1960*, (Tübitak Projesi, 2008).

[26] G. A. Sargın, *Myth and Ideology in Middle Landscape: Politics in the Perception of Nature in American Environmental Design Discourse* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Madison: University of Wisconsin, 1996).

[27] M. Foucault, *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language* (New York: Pantheon Book, 1972).

[28] W. Cronon. "Introduction", *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature* (New York: WW Norton & Company, 1996).

Modernleşme Projesi'ne bağıl bir biçimde, 19. yüzyıldan bu yana çevresel dönüşümleri deneyleyen Türkiye'nin de, benzer historiografik ve kuramsal çatkılara gereksinim duyduğu savlanabilir.[29] Özellikle Kıta Avrupası'nda gözlemlenen kimi gelişmelere eşdeğer bir düzlemde, Cumhuriyet döneminde etkin kılınan çevresel dönüşüm ve fiziki gelişme süreçlerinin anlaşılması, bu tür çalışmalarla mümkün olabilecektir. Yukarıda betimlediğimiz çerçeve kapsamında, mekan ve çevresel algıdaki değişim, kentleşme ve fiziki-doğal çevre ikililiğinin düşünsel ve uygulamalı çatkısı, Köktenci Modernite'nin ekonomi-politikasının bu tür çatkılarla kurduğu ardışık ilişkiler; sosyal çatkıların, Cumhuriyet döneminde deneylenmesinin yöntem ve süreçleri; çevresel dönüşümleri temsil eden ortamlardaki modernist imge ve uygulamalar; doğaya dönük ideolojik harita ve temsiliyetlerin mekan üzerinden kurulmasının yöntem ve süreçleri; benzer dönüştürücü tasarımların kent-kır ikililiği bağlamındaki çözümlemeleri; coğrafi ölçekli dönüşüme ilişkin tasarı ve uygulamalar; ilerleme ve değişim metaforlarını reformist veya devrimci bir söyleme iteleyerek, doğanın dönüşümünü imleyen devlet merkezli diğer program ve tasarılar; tartışma alanları olarak değerlendirilmelidir. Bütün bunlara ek olarak, yapılı çevre ve sosyal-mekansal oluşumların doğal çevrelere etkisi; çevresel dönüşümleri oluşturabilmek adına, merkezi iradenin üstlendiği politik kurgu ve yaptırımlar; sosyal aktörlerce, doğal çevrelerin algılanmasına ilişkin tasarrufların kentsel hayata doğrudan katkısı ve kent ile kır arasındaki ilişkinin ekonomi-politik altyapısı, yanıtlanması gereken diğer açılımlar olacaktır.[30] Modernite'nin inşası süreçlerindeki çevresel imgelemler, doğaya yönelik kavramsallaştırmalardaki ideolojik tercihler de tarihsel bir dizine göndermeyle yeniden anlatılmayı beklemektedir. Tanzimat'la birlikte, Kıta Avrupası'nda örgütlenen Modernite'ye yönlenen ve daha sonra Türk Modernite Projesi'nin inşasını cumhuriyetçi bir söylence etrafında yeniden kurmaya çalışan Türkiye'nin, fiziki gelişme ve ona bağıl bir çevresel dönüşümü göreve çağırdığı savlanabilir ve bu savın, karşılaştırmalı örnekler üzerinden derinlemesine tartışılması gerekir. Bu tür bir çalışmanın, fiziki ve çevresel tarihlerin eş zamanlı eleştirel aktarımı olarak adlandırılması doğru olacaktır.[31] Yukarıda sıraladığımız soru alanlarının çevresel tarih yazımı bağlamında henüz yanıtlanmadığı göz önüne getirilirse, ODTÜ Yerleşkesi'nin, başkent Ankara coğrafyasındaki konumu daha da anlamlı olacaktır.[32]

Bu bağlamda, ODTÜ Yerleşkesi'ne takılı sorun alanlarının, tarihsel ve kuramsal köklerini yakından izlemek ve bu tür bakma biçimlerinin özgün kaynaklarını taramak iyi olabilir. Ancak yaklaşımların, çeşitlilik gösterdiklerinin de bilinmesi gerekir. Özellikle Batı kökenli araştırmalara bakıldığında, devletlerin-toplumların doğal çevreleriyle kurdukları ilişkileri sorgulayabilmek amacıyla, gerek kentsel gerek çevresel çalışmaların örgütlediği meta-kuram ve dillerde, başkalaşımlar ve aykırılıkların oluştuğu görülmektedir. Örneğin kent odaklı araştırmalar, çevresel çalışmaların özgürleştirici söylemlerine, sosyal yapılanmanın mevcut iktisadi düzenek altında her daim öngörülebilir olduğu savıyla yaklaşmaktadır.[33] Öte yandan, anlatılarını doğanın özgün niteliklerine dayandıran çevreciler ise sosyal ve politik kuramlara duydukları sınırlı ilgi nedeniyle, tümden gelen ve indirgemeci bir yaklaşım sergilemektedir.[34] Bu kapsamda, kentsel tarih ve kuram, yerleşkeleri yakın dönem kuramsal ve historiografik bir sorunmuşcasına sorgulamaya alırken; çevresel tarih ve kuram, çağdaş toplumların sosyal, politik ve kültürel alanlarını doğal çevreler üzerinden sınanacak alt alanlara indirger. Bütün bunlara karşın gerçekte, her iki alt-alan, geçmişe dair bağımsız çalışmalardan oluşmaz; daha ziyade, kendi zamanlarının döngüleri ve olaylarının birer sonuçlarıdır.[35] Dolayısıyla günümüz literatüründe, toplumların doğayı nasıl kavramsallaştırdıkları ve bu tür algıların büyük yerleşkelerde nasıl politik araçlara

---

[29] S. Bozdoğan and R. Kasaba, *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey* (Seattle and London: University of Washington Press 1997).

[30] İ. Tekeli and S. İlkin, *Cumhuriyetin Harcı, Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi* (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2000).

[31] B. Anderson, *Hayali Cemaatler* (İstanbul: Metis Yayınları, 1995); E. Hobsbawm, "Inventing Traditions", *The Invention of Tradition*, ed. Eric Hobsbawm ve Terence Ranger (Cambridge: Cambridge University Press, 1983).

[32] İ. Tekeli, "Türkiye Çevre Tarihçiliğine Açılırken", *Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu* (İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Yayınları, 2000).

[33] P. Dickens, *Society and Nature, Toward a Green Social Theory* (Philadelphia: Temple University Press, 1992).

[34] M. Bookchin, "Social Ecology Versus Deep Ecology, A Challenge for the Ecology Movement", *Green Perspectives*, no. 4-5, 1987.

[35] J. A. Tarr "Urban History and Environmental History in the United States: Complementary and Overlapping Fields" Christoph Bernhardt *Environmental Problems in European Cities of the 19th and 20th Century*, (New York: Waxmann, 2001).

dönüştürüldüklerinin keşfine yönelik bir uzlaşmanın izlerini yakalayabilmek olasıdır. Ancak adı geçen uzlaşmanın, hem mekansal (mimari ve/veya kentsel) hem de çevresel tarihleri ve/veya kuramları eşzamanlı kullanması gerektiği yönünde gittikçe yoğunlaşan bir istencin olduğunu da göz ardı etmemek gerekir.[36] Yakın dönemdeki görüntüsüyle, hem çevresel dönüşümleri, hem de yerleşkelerin niteliklerini sorgulayan araştırmalar, yeni nesil akademik bir yönelişin asal eksenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu iki bağımsız alt-alanı, bir tür homojen çatı altında birleştirmeyi amaçlayan önemli bir tutum değişikliğinden bahsetmek doğru olabilir. Akademik programlar aracılığıyla geniş kitlelere erişmeye başlayan yukarıda betimlediğimiz çalışmalar, yerleşkelerin kendi coğrafyalarında hem etkin olduğu hem de etkileşimle, kendilerini sarmallayan eko-sistemlerin sürekli değişime zorlandığı savından hareket eder. Yerleşkeler ve özellikle kentler, doğal çevrelerin yerini alacak başka sistemleri etkin kılıcı siyasalar üreten ve bu amaçla birbirleriyle çatışan, sosyal, kültürel ve politik iklimlere bağıl, üretim ve tüketim odakları olarak değerlendirilmektedir.[37]

Tasarım odaklı akademik ortamlarda ise başka açılımlar üzerinden çalışmaların sürdürülmesi de olanaklıdır. Mekanların ekonomi-politikası bağlamında doğal çevrelerin üstlendiği rol veya doğal anlamlandırma, kodlandırma aşamalarında, ideoloji ve ideolojik araçların görevlendirilmesi benzeri sorun alanları, incelenmeyi bekleyen diğer konular olarak, yakın zamandaki yerini almıştır. Benzer çalışmaları yönlendiren bir çerçevede, yerleşkelerin doğayla kurduğu ardışık ilişkileri sorgulayan Cronon'un, *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West* başlıklı öncül çalışması, bu konuda önemli bir boşluğu doldurması ve çevresel tarih ve kuram ile kentsel tarih ve kuram benzeri alt-alanların birleşik bir ortak tabanda buluşabileceğini göstermesi bakımından ayrıcalıklıdır.[38] Bu açıdan, kentsel ve çevresel tarih ve kuram, artık kendisini özerk bir alan olarak kurma becerisini edinir ve hiç şüphesiz ki, geleceği olan bir gelişme çizgisini de başarıyla imler.[39]

Anadolu coğrafyasında yer alan fiziki ortam ve doğal çevrelerin de, benzer sorunlar içerdiğini savlamak, çok da yanıltıcı olmayacaktır. Bu bağlamda, sorunların ideolojik haritalarını sorgulayacak, fiziki ortam doğa ilişkiselliğinin, sosyal, politik, kültürel ve iktisadi arayüzlerini betimleyecek akademik çalışmalara gereksinim vardır. Türkiye'nin kentsel gelişme süreçlerini ve bu süreçlerin çevresel dönüşümlerle kurduğu ilişkileri çözümleyebilecek sorgulamalar, ancak, benzer kent ve doğal çevreleri analiz edebilecek disiplinlerarası ve karşılaştırmalı çalışmalar ile olası görünmektedir. Türkiye'deki mimarlık okulları da, kentsel gelişme ve çevresel dönüşüm arasındaki bağdaşık ilişki yüzleri üzerine yoğunlaşacak, disiplinlerarası program ve karşılaştırmalı çalışmalara yönlendirilmek zorundadır. Tüm bu historiografik tartışmanın ışığında, ODTÜ yerleşkesi, yeni bir çevreye ilişkin bir tür imgelem üretme sürecinin hem nesnesi hem de öznesi olarak görülebilir ve eğer imgelem, genel anlamıyla, tasarımlama yetisiyle ilgili ise Yerleşkenin bir tür tasarının nesnesi olması kaçınılmazdır. Daha da ötesi, yerleşke bu tasarıyı yapan ajan olarak da değerlendirilebilir. Burada sorulması gereken, hem tasarının nesnel nitelikleri hem de tasarıyı kuran/yapanın sosyal ve siyasi veçhesi üzerinedir. Tasarının nesnel niteliğini kısaca betimleyebilmek her daim olasıdır; öte yandan, tasarıyı yapan ajanın niteliğinin anlaşılmasının öncelikli olduğu da bir gerçektir. İşte tam da bu noktada, metnin özünü oluşturan savları yinelememiz gerekir: Çevre/peyzaj bir sosyal çatkıdır.[40] Özellikle, doğal çevreye ilişkin kabul gören geleneksellesen bakış, peyzaj ile sosyal çatkılama arasındaki ilişkinin ikincil plana atılması üzerinedir. Belki de burada ters yüz edilmesi gereken, peyzajın da sosyal bir çatkılama olduğu gerçeği olmalıdır. Bu savı sürekli işleyen Cosgrove, salt bu ilişkinin nedenselliği üzerine değil, ilişki yüzlerinin nasıl okunması gerektiğine dair de söz alır. *Social Formation and Symbolic Landscape,* başlıklı eserinde Cosgrove, peyzajın tarihsel bağlamı olan bir görme biçimi olduğunda ısrarcıdır; üstelik bu tarih, ekonomi ve toplumu da içine alan daha geniş bir tarihin de parçasıdır.[41] Tarihsel

---

[36] Güven A. Sargın*, Nature as Space: (re)Understanding Nature and Natural Environments*, Der., (Ankara: METU Faculty of Architecture Press, 2000).

[37] Sınıf, cinsel kimlik, ırk, vb. gibi tarihsel kategorilerin çevresel konularla olan ilişkilerinin ortaya konulması. ob.cit. Tarr, 2003.

[38] W. Cronon, *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West*, (New York: W.W. Norton & Company, 1992).

[39] R. Lidskof, "Society, Space and Environment. Towards a Sociological Re-conceptualization of Nature," *Scandinavian Housing and Planning Research*, no.15, 1998 s.19-35.

[40] ob.cit. Cronon, 1996, s.23-66.

[41] D. Cosgrove, *Social Formation and Symbolic Landscape* (Wisconsin: University of Wisconsin Press, 1984).

anlamda çatkılanmış kültürel algılara dayalı bu bakma biçimi, eninde sonunda peyzajı, bir algı nesnesine indirger. Bu noktada bir başka düşünce, kentsel peyzajın dönüşebilirliğinin anlaşılmasında kültürel farklılaşmanın önemine dikkat çekerken, temsiliyetlerin, güç ilişkilerinin araçlarına nasıl dönüştürüldüklerini sorgulayarak, kültürel algı inşası ve kurumsal tasarrufun arayüzlerini deşifre etmeye çalışır. Bu konuda Zukin, örneğin, kurumsallaşma eğilimi gösteren algıların ölçekleri üzerinden tartışmasını sürdürerek, sınıfsal yapılaşmadan devlete kadar geniş bir perspektifte, algı inşasını özellikle sorgular. Üstelik bütün bu süreç içinde, üretim güçleri ve pazar ilişkileri benzeri sol yazım alanının kavramsal açılımlarına da atıflar yaparak.[42] Mitchell, bir diğer taraftan, peyzajın saf metaforlar olduğu savından hareketle, bu metaforların daha fazla imgesel yatırıma gereksinim duyan ve birbiriyle yarışan sosyal ajanlar arasındaki sosyal ilişkilerin dışa vurumu olduğunu betimler.[43]

Görüleceği üzere, doğal çevre üretim ve/veya peyzajın ne tür bir sosyal çatkı olduğu üzerine olabildiğince geniş bir araştırma alanı mevcuttur. Ancak bir kez daha yinelemek gerekirse, bu anlamda dikkat çeken en yalın analitik araştırma, Cronon'un, *Nature's Metropolis* başlıklı eseridir. Marksist bir anlatıyı içeren birinci ve ikinci doğa kavramlarına atıfla, özgün ve insandan arınmış olanı birinci; sosyal ilişkilerin sürekli üretimine gereksinim duyan çatkılanmış çevreyi de ikinci doğa olarak resmeder. Cronon'a göre, burada söz konusu olan, birinin diğerine olan üstünlüğü değil, birinci ve ikinci doğa'nın üstüste karmaşık katmanlar oluşturmasıdır.[44] Bu yaklaşımın önemli olduğunu belirtmekle birlikte, derinlemesine bir anlatının, bu metnin amacı olmadığını söylemeliyiz. Dolayısıyla bizim için burada önemli olan, fiziki dönüşümün karmaşık bir katmanlaşma içerdiği ve mekan üretimi anlatımlarının, "birinci ve ikinci doğa" kavramlarına atıfla yeniden tartışmaya açıldığıdır. Hiç şüphesiz ki, sosyal ilişkilerin yeniden üretimine karşılık gelen ikinci doğa, birinci doğa olarak adlandırdığımız saf fiziki çevrenin yeniden örgütlenme sürecinde asal rol oynar.[45]

Özgün Marksist anlatılarda, doğal çevreyle kurulan her tür ilişkisellikte, sosyal ajanlar salt yakın çevrelerini dönüştürerek, içine kapanık maddesel bir düzenek oluşturmakla kalmaz; sosyal düzeneği değiştirmeye yönelik olanakları da kullanmaya başlar. Bu tür bir ilişkisellik süreci içerisinde, sosyal ajanlar, kendilerini de dönüştürürler ve bu eytişim, hem sosyal ajanın doğal çevreyle kurduğu ilişkinin tarihini anlayabilmemiz hem de doğal çevrelerdeki siyasal araçları tespit edebilmemize temel teşkil eder.[46] Marks'a göre, bu karmaşık dönüşüm sürecindeki değişken uygulamalar, doğal çevrenin sosyal bir çatkı olduğunu bize bir kez daha anımsatır ve O'na göre, ekonomi-politiğin kendi diliyle anlaşılmayı/anlatılmayı bekler. Buna bağlı olarak, bu yönde yapılacak araştırmalar, sosyal çatkılama süreci içerisindeki güce ilişkin pratikleri dışa vurur ve daha da önemlisi, sosyal grupların, kurumların ve hatta marjinal aktörlerin tüm bu süreç içerisindeki rolünü anlamaya çabalar. Hiç şüphesiz ki, bu anlayış, egemen sosyal ajanlara ve bunun altında yatan sınıf çatışmalarına duyulan inançtan da kaynaklanmaktadır.

Tarihsel bağlamını özellikle sınıf ilişkisi kapsamında oluşturan bu tür yaklaşımlara ek olarak, günümüzdeki yeni eleştirel çalışmalar, kültür ve doğa arasında süregeldiği varsayılan ilişki ve gerilimlerin araçsal rolü üzerine de yorum getirmekten geri kalmaz. Marks'ın birinci ve ikinci doğa metaforlarını aratmayacak bir açılımla, örneğin, David Harvey bireyin kollektif üretimi üzerinde durarak, birey doğa arasında güçlü bir eytişimsel bağ olduğunu yineler ve ikinci doğa olarak adlandırılan açılımın, sosyal ajanın doğa üzerindeki sosyal bilinci ve arzusuyla yürüttüğü dönüştürücü sürecin gizemli kültürel alanını da kapsadığını savlar.[47] O'na göre, insanoğlunun

---

[42] S. Zukin, *Landscapes of Power: from Detroit to Disney World*, California: University of California Press, 1991.

[43] D. Mitchell, "Writing the Western: New Western History's Encounter with Landscape", *Cultural Geography: Critical Concepts in the Social Sciences* ed. N. Thrift ve S. Whatmore (New York: Routledge, 2004).

[44] ob.cit. Cronon, 1992.

[45] P. Burkett, *Marx and Nature; A Red and Green Perspective* (New York: St. Martin's Press, 1999); N. Smith, *Uneven Development; Nature, Capital and the Production of Space* (New York: Basil Blackwell, 1984); A. Schmidt, *The Concept of Nature in Marx* (London: NLB Press, 1965).

[46] Karl Marx, *Capital vol.1: A Critical Analysis of Capitalist Production*, ed. F. Engels (New York: International Publishers, 1983).

[47] David Harvey, *Justice, Nature and the Geography of Difference* (Oxford-UK: Blackwell Publishers, 1997).

doğa üzerindeki uzun süreli tahakkümünün tarihini göz önüne getirmek; birey doğa arasındaki zaman-mekansal ortaklığını deşifre ederek, gündelik hayatın içine ergimiş kültür ve doğa ilişkiselliğinin hermetik niteliğinin temsiliyetlerini bulmak gerekir. Böylesi bir resimde, doğa ve ona bağıl ikinci doğa, farklılıklar gösteren algı ve daha da ötesi ideolojileri yansıtır. Bu tür bir bakma biçimi, çoğu Marksist yorumcuya göre, doğanın şeyleştirme süreci olabilir; dolayısıyla akademik araştırmaların hem mekan hem de doğanın üretimi süreci üzerine yoğunlaşması, ancak üst-yapı sorunu olarak değerlendirilebilecek algı ve/veya ideoloji benzeri açılımların da dikkate alınmasını gerekli kılabilir .[48]

İşte tam da bu noktada, çevresel tarih ve kuram üzerine yoğunlaşan akademik uğraşıların, doğanın nasıl konumlandırıldığını ve kurumsal ve gündelik hayatın siyasi bağlamlarında hangi özgün araçlarla algılandığını, ilişkisel bir yöntemle tartışması gerekmektedir. Bu nedenle, yapılması gereken, doğanın genetik köklerinin keşfine yönelik bir araştırmanın ötesinde olmalıdır. Doğa algısının kurumsal seviye ve gündelik hayatta nasıl ve ne boyutta etkili olduğu; daha da önemlisi, doğanın, siyasetin hangi elemanlarıyla anlaşılması gerektiği üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Kurumsal ve gündelik hayatın doğru okunmasında, performansların, pratiklerin, imgelerin, temsiliyetlerin ve görünümlerin yorumlanmasına gereksinim duyulacaktır. Böylesi bir açılımda, doğanın sosyal ve/veya ideolojik bir çatkılama olduğunu, pozisyonunu sosyal kuvvetlere bağlı kurduğunu ve siyasi gücünü mekansal örüntüler aracılığıyla sürdürdüğünü belirtmemizde de yarar bulunmaktadır.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız tüm bu tartışmalara dayanarak, ODTÜ Yerleşkesi'nin, Modernite Projesi'ne gönderme yapılarak, doğal ve mekansal pratikler aracılığıyla sorunsallaştırılması gerekebilir. Doğaya yönelik tutumların, kurumsal siyasetin çok uzun bir süredir önemli bir parçası olduğu savından hareketle, hem devlet hem de aydın kesim tarafından Ankara bozkırının "ehlileştirilmesi" fikrinin, Cumhuriyetçi söyleme başat modernleşme ideolojisinin bir parçası olduğu burada yinelenmelidir. Modernleşme ideolojisinin genelde kentleşmede, özelde ODTÜ Yerleşkesi'nde, kamusal hayatın norm ve standartlarının üretilebilmesi sürecinde etkin bir alan oluşturduğu da eklenmelidir. Bu noktada denilebilir ki, erken dönemlerde doğaya atfen sürdürülen dikkatli tutum ve bu konudaki bağlayıcı uygulama ve yaptırımların, devletin yönetsel araçlarıyla kamuya maledilmesi söz konusudur ve benzer bir sürecin, 1950'li yılların sonunda hayata geçirilmeye çalışılan ODTÜ bağlamında yinelenmesi, bizler için çok da şaşırtıcı olmamalıdır. Hiç şüphesiz, devlet marifetiyle elde edilmeye çalışılan bu projenin, "0 noktası"na (*tabula rasa*) dönüşü çağrıştıracak bir süreci göreve çağırdığı bilinmektedir: Savaş'ın metninde sorgulandığı üzere, yarışma şartnamesi ve programı, baştan sona bu "0 noktasını" dikte edecek niteliktedir. Daha da ötesi, tüm bu metinlerde, gizli veya değil, ortaya konan altlıkta, bir tür yeni çevresel imgelem söz konusudur.[49]

Bu noktada çıkarsamamız gereken bir diğer şey de, ODTÜ'nün kurucu kadrosunun, Yerleşkenin temsili bir güç edinimine ilişkin beklentisidir: Üniversitenin kuruluş amacına bağıl bir yerleşke kurulması kaçınılmazdır ve bu doğrultuda sosyal bir çevreyi de üretmesi beklenen yerleşkenin peyzajının, kuruluş amacını destekler nitelikte olması gerekmektedir. Sözü edilen beklenti herkesin malumudur; eğer Üniversite, hemcinsleriyle boy ölçüşecek ve uluslararası alanda etkin olacak bir araştırma kurumuna evrilecekse, peyzajına ilişkin imgelem de benzer referanslar taşımalıdır – örneğin, modern, hijyenik ve akılcı. Hiç şüphesiz ki, modern, hijyenik ve rasyonel olan, "modernist" hayata duyulan özlemin içini dolduracak, önemli bir üçlemedir ve öncesi ile sonrası türü ikililikleri şiddetle kurması nedeniyle de olmazsa olmaz bir söylem konumundadır.[50] Nasıl ki, modern kentlilik kavramı Ankara'nın inşası aşamalarında belirliyici bir rol üstlenmişse, kurucu kadro da, yerleşkenin, modernin doğaya ilişkin ehlileştirici tutumunu talep etmiştir. Bütün

---

[48] ob.cit. Dickens, *Society and Nature,Towards a Green Social Theory*, Philadelphia: Temple University Press,1992.

[49] A. Savaş, "Üniversite Sosyal Bir Topluluktur," ed. A. Savaş, ODTÜ Mimarlık Yarışma Projeleri 2000-2008, (ODTÜ: Sergi Kataloğu, 2008).

[50] Mekanın 20. yüzyıldaki egemen algısı ve onunla ilintili kültürel kodlar, modernizasyonla eşzamanlı türerler: Ancak bütün bu türetme süresince, özelleşmiş bir siyasanın ve seçkinci grupların sosyal çatkılarının önemi ortadadır. Aydınlanmanın tüm kültürel boyutlarını içselleştirerek ve operasyonel anlamda işlevsel kılarak Cumhuriyet dönemi siyasetini etkileyen modernizasyon ise, Türkiye'nin ulus-devlet oluşumunu destekleyen "total bir proje" olarak değerlendirilmiştir. G.A. Sargın, "Displaced Memories, or the Architecture of Forgetting and Remembrance," *Environment and Planning D: Society and Space***,** vol.22, no.5, 2005 s.659-80.

bu sürecin arkasında, sosyal mühendisliğe soyunan Modernist Batı'lı aydının bir tür yansımasını görebilmek olasıdır. Yarışma şartnamesinin hazırlanmasından, Üniversite'nin tüm programlarının tasarlanmasına kadar uzanan geniş bir alana yayılmış, yukarıda betimlenen niteliğe denk bir tür yansımadan bahsetmek, indirgeyici bir söylem gibi algılanmamalıdır. Çünkü, yerleşkenin seçildiği alan bile, ehlileştirmeyi bir görev addeden Batı'lı aydının marifetidir ve uçsuz bucaksız bozkır, Modernitenin toprağı işleyerek kültürüze etmesini doğrudan çağrıştıran sosyal bir metafora dönüşmüştür.[51] Kısacası bozkır burada, ilerleme ve değişim için devrimci bir aracın kendisi konumundadır. Bu noktada, bir konuya daha açıklık getirmek gerekebilir: Sosyal mühendisliğin belki de en vurucu niteliği, sosyal ajanın farklı olanla yüzleşmesini sağlayıcı pratikleri tasarlaması ve bu pratikler için gerekli mekanı tasavvur edip, gerektiğinde uygulanabilirliğini her fırsatta sınamasıdır. Bu açıdan ODTÜ Yerleşkesi, sosyal anlamda çatkılanmış durumları, tüm temsiliyetleri ile birlikte içeren bir yüzleşme mekanıdır. Hiç tartışmasız, bu yüzleşmede doğaya ilişkin tutum, öngörülen olası diğer çatkılamalar için gerekli ideolojik araçlardan sadece bir tanesidir.

---

[51] Batılı kaynaklar, "toprağı işlemek" fiilini, "*cultivation*" ile açıklamayı tercih ederler. Kökenbilim olarak bu sözcüğün, kültür (*culture*) ve saflık, zariflik, incelik ve mükemmel'e karşılık geldiğini görmek çok da şaşırtıcı olmasa gerek.

10.2. Yazım Örnekleri:
b. Konferans Sunumu ve Kitap Makalesi[52]
(Conference Presentation and Chapter in a Book)

Towards a Critical Construal of City and Nature:
A Brief Environmental History, Ankara[53]

Scholarly endeavors on environmental history and theory should be examined relationally in order to understand how nature positions itself and in what unique ways it is perceived in the surrounding political contexts of institutional and everyday life. Therefore, what is needed here is not an inquiry into the genesis of nature itself, but critical answers to those questions of how and to what extent the idea of nature is effective at institutional level and in everyday life, and more importantly, how nature should be studied through the elements of politics as a field of everyday practices, performances, images, and appearances. For us, nature is an ideological construction, maintains its position in relation to social forces and importantly sustains its political power in space.

This brief article then questions the city of Ankara to problematize such intricate issues on nature and spatial practices as part of Turkey's modernization project. Attitudes towards nature has long been an important component of institutionalized politics; for the state elite, taming the nature was regarded as part of republican ideology and that ideology must have also been reflected in urbanization, becoming a common ground to frame the norms and standards of public life. For this reason, the new Turkish nation in its early years paid a significant attention to nature under the state's administrative authority, bringing a tight control over natural and urban environments. By this way, along with those of natural transformations, urbanization was also a part of an ongoing state project with which a new environmental vision in relation to existing establishments firmly positioned itself, materially and visually, through images, displays, and spatial performances. As a result, the republican ideal of spatial transformation, for some, rather became a larger field of power relations through which nature and urbanism mutually constituted each other.

In this context, Turkish Republic's new capital city of Ankara makes the scope of this article in order to examine intricate power relations in respect to its spatial politics: According to the state elite, Ankara in its early decades was certainly a representation of power and its urban qualities should have been built and practiced accordingly. There, its urban fabric including boulevards, streets and squares, all constructed within Western standards akin to those of European examples (modern, hygienic, and rational) were believed to provide a modern urban environment for empowering Turkey's modernist everyday life. That was believed to provide a continual tendency away from the political influences of the old regime.[54] The eminent power of Western urbanism here played a pivotal role: for the republican elite, contemporary qualities of Western urbanism and its social engineering were of significance as surely were the subsequent modern everyday practices. Along with three consecutive planning attempts of the new capital, the overall construction of new state buildings all modernist in style and the cultivation of its vast open

[52] G.A. Sargın, "Towards a Critical Construal of City and Nature: A Brief Environmental History, Ankara", *International Aesthetic Congress 2007 – SANART, Bridging the Cultures*, held in Ankara METU, 11-16th of July.

[53] This presentation is part of an ongoing research project titled "Environmental History of Turkish Modernism: The Hegemony of Western Environmental Discourses on the Urbanities of the Early Republican Period, 1923-1960". Granted by TÜBİTAK (Scientific Research Academy of Turkey) the project is expected to be completed in September 2008.

[54] In other words, in the saga of Turkish modernization, the dominant perception of space and associated cultural codes have surfaced as modern as a result of both specific policies and the state elites' social constructions. Embracing and internalizing all the cultural dimensions of the European Enlightenment, Modernity was there regarded as a total project to support Turkey's nationalist fabrications. In this specific framework, the social structure had to be re-constructed around the well-formulated and protected institutions and shared notions, values, and ideals that were believed to constitute the necessary instruments for social change. G. A. Sargin, "Displaced Memories, or the Architecture of Forgetting and Remembrance," *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol: 22, No: 5, (2005): 659-80.

landscape for modern practices of recreation further signified the spatial transformation of Ankara for the revolutionary purposes of progress and change.[55] The ordinary people of Ankara could now be invited into those new urban spaces where a distinctly powerful republican identity as a representation of constructed reality was possible. In this representation, the republican identity was a social construct and the city's urbanism as well as its attitudes towards nature seemed to be the best political means for further constructions.

In this respect, this chapter explores the formation of Turkey's perceptions towards nature and urban environments around the norms of modernity in respect to Ankara's urban spaces. It examines how Turkey's state ideology empowers itself with modernist spatial politics and also examines how different subjectivities on nature utilize such spatial politics as part of their ideological presence and visibility, thereby challenging each other. Ankara, in this respect, provides an urban environment in which the remapping of the city as the *loci* of new perceptions towards nature beyond the centered domain of the dominant social and spatial orders. At this point, our principal aims are, first, to understand the role and the proponents of ideologies and their spatial politics in making the city as symbols of authority, resistance, and contesting identities; and, second, to reveal the fact that, Ankara's spatial politics have been shaped by much more complicated net of interactions and conflicting interests.

Ankara; Constructing a Capital for Turkey

Hereon, the scope should be on how all the above-discussed framework can apply to our case: Ankara's urban and environmental transformation. Within the canons of "classical Modernist paradigm", the *Kemalist İnkilap* was officially introduced in 1923 to separate Ankara from the existing world of traditional and religious display. The state élite was so powerful in this intricate play that by carefully ordering artifacts, events, and even annotating their codes of conduct, the new capital in its first decades was turned easily into a massive "construction site". The *Kemalist İnkilap* was an organized project and accordingly, the city had to be re-planned carefully to be able to displace its original spatiality and its local culture.[56] Despite its worldly presence and authority, it was also very important for the élite that the memories of the Ottomans had to disappear, yielding a new iconography within separate political and spatial contexts.[57] Recognizing the fact that urban landscapes were one of the most significant components of creating new memories, the élite's demands then captured a dramatic shift by which the pre-republican Ankara gradually came to a partial end.

With the implementation of new republican ideology in 1923, Ankara became a site of political contestation over its barren land: first the mayor-ship in Western canons, called *Şehremaneti*, was officially introduced in February 16, 2004; second, the new local government immediately went into a huge expropriation of land, south of railway line for the sole purpose of providing a virgin land for the new city center, called *Yenişehir*, literally meant the Newtown; third, the newly established institutions such as the Ministry of Development and Housing (Mübadele, İ'mar ve İskan Vekaleti) framed the primary trajectories of Ankara's future development – re-organization of the local government, a need for a comprehensive plan for the capital city, providing infrastructure in Western canons such as irrigation, power supply, water, drainage and

[55] H. Jansen and J. Brix were professors of urban design in Berlin whereas L. Jauesseley, famous in his Barcelona and Paris plans, was the head architect of the French government. Formally invited by the government to develop plans for the new capital, the Turkish government's decision went finally for Jansen whose work was relatively modest in its scale and style. Seemingly that fit quite well to the central government's expectations as well as the limited national budget.

[56] Ankara was a small town of 20,000 with poor urban qualities. Being too far from İstanbul, and having no industry, agricultural significance, administrative power, and even municipal organization, the town in fact lost its all primacy by the 19th century as a result of such substantial economic transformations in the Anatolian peninsula. The great fire of 1915 also destroyed two thirds of its housing stock, devastating the remaining economy.

[57] The choice of Ankara was certainly political as to initiate the War of Independence, 1919-1923 and enable the élite to erase any remnants of the old regime. It was also believed that an exemplary town could generate a model for Anatolia; a new set of social norms could develop a modern life; and the city itself could symbolize the power of the republican revolution.

sewage as well as other contemporary needs that of housing, transportation, communication, etc.[58]

Following to that, the first cadastral map in 1/4000 was completed in 1924 by the help of Turkish Army's Corps of Engineer Department, and for many, it was in fact the first engineering attempt to tame Ankara's untouched landscape into humanly rational order. Then several planning attempts followed each other: in parallel to that of European examples the first comprehensive plan was initiated by the municipality and C. Ch. Lörcher from Germany made two plans in 1925 and 1925 respectively first for the old city center and second for Yenişehir. Herman Jansen also from Germany made the second comprehensive plan for the city in 1928, which was in fact an international competition held in 1927 and continued till 1932. Both plans by Lörcher and then Jansen were of significance not only for the city's spatiality, but also for its environmental transformation since they became almost turning points in Ankara's urban history.[59]

According to Cengizkan, Lörcher's proposal was certainly Ankara's first modern plan and akin to those of European examples for the issue of zoning as a planning strategy was heavily accepted, the garden-city concept made the city's underlying structure, and for the urbanized green as a transformative tool was carefully introduced into urban development patterns. Even in the report, the importance of taming the land for the betterment of the new city center was highlighted in many times: for Lörcher, gardened not the untamed nature of Ankara could mark the new capital city's contemporary feature; the provision of more green into the city center, the implementation of the idea of "beautiful citadel", and the formation of open public spaces were some of those features envisioned.

What went administratively as well as spatially wrong circa 1920s is still a mystery, and yet, apparently there seemed to be so many reasonable grounds to call for a second comprehensive plan right after Lörcher's proposal: of many, the unexpected population influx into the new capital city from rural Anatolia, ever-increasing administrative building and housing shortages and those of contemporary needs because of the new state elite's demands in all domains, and thus sporadic development patterns were some key initiatives for many to organize an international competition, inviting three prominent architects from Europe. Following that Jausseley from France and Brix and Jansen from Germany were nominated as those of carefully selected participants and finally in 1928 Jansen's proposal received the First Prize. Regarding the Old Citadel as the "crown" of Ankara, Jansen in fact followed the same imprints that of Lörcher and once again, the garden city was in the agenda with its full implications. For some, the proposal was nothing, but a small-scale replica of Europe's City Beautiful with which the aesthetics of city space was of a main concern.

In fact it was first Lörcher and then Jansen who paid the underlying structure of both old and new Ankara and generated the city's morphology based upon the premises of a century long European urbanism. According to them, located in the heartland of Anatolian peninsula the city was a bureaucratic town with all the contemporary amenities and a model for Turkey's new urban strategies – modern, healthy, ordered, and of course, green, all in Western standards. However, Ankara's growth was unexpectedly oversize since then and the city already exceeded Lörcher and Jansen's projections even in the mid-1940s. Besides, Turkey underwent serious transformations by the end of the World War II: firstly, the transition into a multi-party system circa 1946 meant an explicit representation of the growing political contestation between the modernists and the conservatists. Secondly, staunchly effective statist policies, concentrating extensive controls in the state bureaucrats, ceased to exist, and since then new conservative governments gave way to liberalism as the sole successor of all economic formulations. And finally, a massive population influx from the poorer periphery into relatively metropolitan areas, including the capital city, also became a major event that eventually changed Turkey's demographic maps drastically.[60] In fact,

[58]A. Cengizkan, *Ankara'nın İlk Planı: 1924-1925 Lörcher Planı, Kentsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları* (Ankara: Ankara Enstitüsü Vakfı, 2004).

[59]And significant enough, both proposals were officially supported in full scale by the local and central governments – Ankara Building Directorate that was established in May 28, 1928, for instance, was in charge of executing whatever the plans implied.

[60] The urban population was 16% in 1927 and 18% until 1950, yet increased up to 26% in 1960, 33% in 1970, and 45% in 1980 (Keleş, et al, 1985). Hence, the squatter settlements since

all of these caused serious problems in the capital city such as housing shortages, growing unemployment rates, petty-crime as well as spatial and cultural fragmentation and segregation.[61]

It was in fact in those transitory years that a need for a new plan for Ankara became an important issue among the local and state bureaucrats in order to cope with recent developments. As thus an international competition was held in 1957 and Yücel and Uybadin's proposal from Turkey received the First Prize. For some, Yücel-Uybadin Plan as the third grand-scale intervention over the city marked a turning point in Ankara's urban history, even though the proposal was often regarded as modest in content and scale-wise and followed the blueprints of what Lörcher and Jansen had already proposed for the city. As a matter of fact, the plan had a very little if any impact because rather than launching larger scale urban operations for the existing city, it almost revised the earlier plans, proposing minor changes in its overall structure and the morphology. And yet, a new corridor towards the western periphery was now in the agenda and Ankara once again began to develop on its barren land accordingly.

All three plans, in short, were quite significant in their historiographical framework and they penetrated deep into the politics of urban developments and of environmental transformations in the Turkish context. In this sense, the primary materials should be studied and such theoretical conceptualizations should be formulated through the help of Turkey's vast archives and of their yearlong materials on "urban and environmental histories and theories." To cope with recent developments, in national and international scales, on the other hand, we should encourage radical transitions and prospectus academic proposals, and additional researches.[62]

Searching New Perspectives: A Historical Account

Today, academic environments fall quite short in meeting the nation-wide expectations in this specific field and, in particular, schools of architecture should expose themselves to such inter-disciplinary and comparative fields. Regarding the fact that some institutions have a very strong reputation and scholarly background we believe that our research on urban development and environmental transformation in Turkey have potentials to acquire the necessary material and to establish an intellectual circle for the attainment of scholarly works on both urban and environmental histories and theories. We also believe that our research can be utilized as an experimental domain to further academic researches on cities and nature in regard to social and ecological problems. It is also important to note that the project is initiatory in the fields of architecture and of social and political history and theory because it will mediate comparatively through the spheres of cities in Turkey, Anatolian landscapes and such ideological mappings. It is believed that it will surely open up a new intellectual stream in the conception of Turkey's alternative architecture, urban design, and planning traditions.

The studies on urban transformations in relation to nature have long been under critical coercion for it is now believed that such idiosyncratic multi-faceted relations between city and nature should solely be questioned neither in pure modes of spatial analyses nor in the reductionist perspective of ecologies. Rather, the effective intrusion of urban into nature, or vice versa, needs a broader perspective with questions as that of how nature is produced in parallel with the processes of space production. Therefore, one needs to question how and under what circumstances the production of nature is exercised; and how nature production is in tune with the modes and means of space production and the reproduction of social relations of space

---

their first appearance in 1947 around the periphery of Jansen's modern Capital, particularly within the perimeters of the old town *Ulus*, marked the beginning of "spatial liquidation".

[61] G.A. Sargın, "Displaced Memories, or the Architecture of Forgetting and Remembrance," (*Environment and Planning D: Society and Space*, Vol: 22, No: 5, pp. 659-80, 2004).

[62] By critically reviewing contemporary frameworks in the US and then specifically studying about Turkey's history on urban development and environmental transformation we also aim to institute further studies at METU Department of Architecture in the forms of: **lecture series** on urban and environmental systems and processes with respect to contemporary problems; **a graduate program** on inter-disciplinary and comparative perspectives on architecture, urban and environmental systems and processes; **graduate theses series** on conceptual, analytical, theoretical, and historical frameworks of cities and environments; **teaching techniques** on "analytical-critical inquiries".

production. Leaving culturalist interpretations or morphology analyses aside as secondary agents, therefore, this research questions critically what production of nature and space meant and how its was operationalized in Turkey's capital city of Ankara in history.

Today, with full enforcement of neo-liberal policies since the 1980s not only has *laissez-faire* become the governing mode of political-economy; but the overall effect of liberalism has drastically altered many of the orthodoxies from welfare states to culture of modernity that had long been established throughout the 20th century. The new era, in fact, has been regarded as the final accord of Turkish capitalism through which the role of central agencies were minimized if not eradicated; social projects for collective well-being were crippled; and the modernity project with its full implications specifically in urbanism and architecture gave ways into fragmented "isms".

Within the spatial terms the last 20 years have witnessed a relentless restructuring process in all scales: Ankara's spaces in tune with the neo-liberalism's homogenizing nature were redefined; the city was enforced to take part and play hard in the sustenance of them; and its architecture became one of the most important agents of all political maneuvers of fixing capital spatially. Along with the side-effects of this new spatiality such as the time-space compression among geographies and the generic programs in architecture the city suffered the most. Ankara enjoyed a great turnover for it enhanced its position as the spaces of accumulation and distribution *vis-à-vis* landed and finance capital; it also nurtured a great deal of social inequalities – experiencing full of paradoxes – wealth and poverty, glamorous corporate buildings and eradicated city centers, luxurious suburbs and slums, all went hand in hand. Today we have a city of dualities, which is antagonistic in nature and reflected spatially.

In this respect the research not only questions Ankara's final stage of becoming an uneven city in respect to its capacities for the production of nature and space, but also traces the blueprints of its environmental transformations in both natural and spatial terms, specifically till the 1950s.

Under the intensifying burden of urban and environmental problems like spatial decadence, social and political upheavals, industrial pollution, global-warming, earthquakes and floats, or exploitation of nature, contemporary architecture is now providing ample room in its curricula to set up a new rationale and thus to enhance architects' position. Architecture today is more eager to incorporate the socially and politically creative *dialectic* between built and natural environments into its fields of inquiry.[63] In the company of new conceptual tools, scholars are also encouraged to offer critical and challenging viewpoints to emphasize the significance of social and political histories and theories as principal fields in the betterment of both urban and natural environments.[64]

Akin to their international counterparts, scholarly endeavors in Turkish architecture should also be in search of similar theoretical and historiographical frameworks to discover solutions to urban and environmental problems. In this respect, the primary objective of this research is thereupon to explore the possibilities of an academically flexible, holistic and coherent milieu in architecture that is to comprehend the above-mentioned problematique. The project has a two-fold aim: A comparative research specifically about Turkey's modernization project circa 1900-1950 with respect to its urban development processes and subsequent environmental transformations.

Themes on Urban Development and Environmental Transformation

Anatolian cities and their landscapes have their underlying spatial problems; and in this sense, any scholarly investigation should examine social, political, cultural, and economic contours of such animosities as well as ideological mappings onto urbanites and nature. [65] Such excursions to understand Turkey's urban development processes and its environmental transformations, however, need inter-disciplinary and comparative analyses of similar cities and of natural

[63] R. Lidskof, "Society, Space and Environment. Towards a Sociological Re-conceptualization of Nature," (Scandinavian Housing and Planning Research, No.15, pp.19-35, 1998).
[64] http://www.csun.edu/-hfacp001/courses_of_study/96-98/UrbanStudies.htm
[65] For *time-space compression*, D. Harvey, *Justice, Nature and the Geography of Difference* (Oxford: Blackwell Publishers, 2004).

peculiarities. Schools of architecture in Turkey now realize the significance of such inter-disciplinary programs and comparative studies on urban developments and their intricate relations to environmental transformations. Albeit recent premises, nevertheless, Turkish intelligentsia today seems to fall quite short in fulfilling this particular field; and apparently, there is now an increasing gap in the domains of urban and environmental issues in all means: contemporary theoretical frameworks are still needed and comparative studies must be in today's architectural agenda.

Regarding the fact that our project needs broader theoretical constructions and their implications through case studies, we should trace the roots of similar problems and such theoretical formulations back to their original source. In light of contemporary literary mode, it is suggested that there are conceptual idiosyncrasies in how urban and environmental studies conceive important meta-discourses so as to inquire nations' relation to their natural environments. Urban studies are skeptical about the emancipatory realm of environmental transformations for they believe that the present social order has always been predestined under the consequences of capitalist disorder.[66] Building their narrative onto distinctive qualities of nature, environmentalists, on the other hand, are constructing rather deductive and reductionist discourses with limited if any emphasis on social and political theories.[67] Notwithstanding, it is now believed that there is ample room to explore how societies imagine nature and utilize it as a political apparatus in the process of constructing social and cultural identities in their urban environments or vice versa.[68] Yet, such excursions need further explanations that would have the use of both urban and environmental histories and theories.[69]

The fields of urban and of environmental histories and theories are both relatively new yet originally independent sub-fields in architecture. For some, their histories extended much earlier: urban history and theory became an important sub-field since the 1980s, on the other hand, environmental history and theory is primarily a product of recent years: yet, "both (sub)fields were largely outgrowths of the events and turmoil of their own times rather than evolving from the independent study of the past."[70] Appeared to be largely concerned with closely interrelated spheres of space, on the other hand, both urban and environmental history and theory, examine such areas as:

. Social, cultural, and political histories and theories in understanding contemporary cities;
. Social, cultural, and political processes and systems in production, consumption and re-production of urban spaces; and their spatial representations; and,
. Natural qualities, ideological and conceptual manifestations onto nature
. Social, cultural, and political spheres of environmental transformations and their histories and theories;
. Forms and proponents of "urban rural confrontations.[71]

As clearly manifested in many of the *avant-garde* programs as originally established elsewhere, in short, urban history and theory is to examine cities under recent theoretical and historiographical problematique whereas environmental history and theory is about the role and the proponents of nature in social, political, and cultural praxes of contemporary societies.

---

[66] D. Dickens, *Society and Nature, Toward a Green Social Theory* (Philadelphia: Temple University Press , 1992).

[67] For detail, see M. Bookchin, "Social Ecology Versus Deep Ecology, A Challenge for the Ecology Movement", (*Green Perspectives* , Newsletter of the Green Program Project, No. 4-5, Summer, 1987).

[68] B. Anderson, *Hayali Cemaatler* (İstanbu: Metis Yayınları, 1995). Also see, E. Ergut, *Making a National Architecture: Architecture and the Nation-State in Early Republican Turkey,* Unpublished Ph.D. Thesis, Graduate School of Birmingham University State University of New York, 1998. Also see, E. Hobsbawm "Inventing Traditions", in *The Invention of Tradition*, (ed) E. Hobsbawm and T. Ranger (Cambridge: Cambridge University Press, 1995).

[69] G.A. Sargın*, Nature as Space: (re)Understanding Nature and Natural Environments*, edt., (Ankara: METU Faculty of Architecture Press, 2000).

[70] J.a. Tarr, "Urban History and Environmental History in the United States: Complementary and Overlapping Fields" Christoph Bernhardt (ed) *Environmental Problems in European Cities of the 19th and 20th Century*, (New York/Berlin: Waxmann, Muenster).

[71] http://www.brown.edu/Departments/Environmental_Studies/degree/master.html

Because it is now understood that it would be difficult to study urban developments without considering environmental transformations there seem to be expanding academic projectiles to bring these two independent domains under one scholarly roof.[72] These programs are built upon the fact that cities have always placed demands on their hinterlands, and in these processes they altered urban ecosystems for their own purposes. Thus urbanites both replaced the natural environments and created urban locales with contesting social, cultural, and political climates.[73]

Now re-formulated as urban and environmental history and theory, this specific field has recently identified five primary themes: "the study of the impact of the built environment and human activities in cities on the natural environment; study of societal responses to these impacts and efforts to alleviate environmental problems; exploration of the effect of the natural environment on city life; analysis of the relationship between cities and an ever widening hinterland; and the investigation of gender, class, and race in regard to environmental issues."[74] For many schools of architecture, further academic investigations are yet to come. The role of nature in the political economy of urban spaces, environmental imagining in nation making processes, the role of ideologies in natural conceptualization and transformation are some significant issues in need of further exploration.

As a direction for future projects, the study of cities and their relationship to nature, as broadly manifested in Cronon's pioneering work of *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West*, for instance, seem to be extremely important for several reasons.[75] It is a new scholarly ground that addresses the historical and the contemporary urban and environmental problems from different perspectives. It is also a vehicle for inter-disciplinary research through which scholars in the fields of environmental history and theory and of urban history and theory can now find a common ground. In this respect, the theme of urban and environmental history and theory has clearly established itself as a leading intellectual field and it will certainly grow in the future.[76] It has a well-defined and formulated yet flexible curriculums, attained by different areas, such as architecture, environmental design and planning, urban sociology, geography, anthropology as well as environmental engineering, natural and urban ecologies, etc., and they all lead to inter-disciplinary and comparative perspectives.[77]

In summary, any investigation on urban developments and environmental transformations should utilize the best of each sub-field and such emancipatory meta-language(s) (with contemporary social theories and historiographies). It should also foster urban and environmental history and theory not as a separate milieu but as an inter-disciplinary field that should be integral to architectural discourses and practices.

A Theoretical Framework: First and Second Nature

Here the basic premise is how all the above-mentioned expectations should be theorized. In his seminal book *Social Formation and Symbolic Landscape,* for instance, Cosgrove suggests that "Landscape is a way of seeing that has its own history, but a history that can be understood

[72] http://www.arch.vt.edu/CAUS/ED/edp.html.
[73] J.A. Tarr, *ibid*.
[74] J.A. Tarr, *ibid*.
[75] W. Cronon, *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West* (New York: W.W. Norton & Company, 1992).
[76] Now, many of the very prestigious institutions have already offered either undergraduate or graduate degrees to promote such scholarly investigations on cities and nature as well as their intricate dialectic. "International Studies Center" at the University of Washington, for instance, promotes similar surveys through which, in particular, the issues on "politics and space" are put under critical scrutiny in relation to a broad spectrum of disciplines and fields. R. Kasaba, "Towards a New International Studies," in (http://jsis.artsci.washington.edu/programs/is/toanewis.html).
[77] In light of further research with the US universities and the faculty the syllabus of future courses and their interaction to each other should be defined in detail to see how different disciplines and fields such as geography, anthropology, social philosophy, social/cultural studies, environmental and natural sciences like landscape and urban ecology conceive and operate on urban and environmental questions.

only as a part of wider history of economy and society."[78] Unlike Cosgrove's emphasis on cultural perceptions as constructed historically Zukin not only questions the role of culture in understanding the very transformative phases of urban landscapes but also emphasizes representations as tools of power relations, involving all scales of institutions, class, and social productions. Here, productive forces, labor, and market relations are of significance too.[79] Mitchell, on the other hand, suggests that landscapes should be regarded as pure metaphors with which social relations among contesting social agents are in need of further investigations.[80]

Perhaps the best analytical survey is of Cronon's *Nature's Metropolis*. Completely leaning towards Marxian construal of first and second nature he discusses both the first nature as original, pre-human, etc. and the second nature as the constructed one that needs an ongoing process for the production of social relations, and finally argues that it is never just first or second nature, but rather a complex layering of the two.[81] The Marxian dialectic between the first and the second nature is of significance and yet far beyond the scope of this introductory essay; therefore, what seems to be more important here is the fact that from the view of urban history the modern urban environments are the milieu of that complex layering through which the first nature continuously atop the second nature. Here it is accepted that the city was an increasingly autonomous centre of capitalist accumulation and market, organizing the life of the very first nature.[82]

As forecasted by the original Marxian narration, in interacting with nature social agents not only transform their close vicinity and mold a different and yet self-possessed system of material reference, but also open up new possibilities for chancing the social order. Through this process of interaction, in other words, we also change ourselves and this dialectic is fundamental to understanding both the history of social agents' relation to nature and the political instruments necessary for transforming the natural environments.[83] According to Marx, the changing convictions in this complex process of transformation can be defined, as social construction of nature and it should be examined through the language of "political economy". Accordingly the operation of orthodox investigation eventually emphasizes a unique practice of a system of power in this process of social construction, Apart from the level of social and power relations within society, the same investigation also suggests the importance of such significant institutions, social groups, and marginal social actors involved in the general process of constructing (the) nature. Such understanding is partly a by-product of a deep belief in the significance of dominant social structures as well as the underlying class conflicts.

Along with a precise location in historical contexts with respect to class issues, and the strict analysis on mode of productions in the process of environmental transformation, however, a new Marxian version that would refer to purely instrumental relation of culture and nature is needed. In extending Marx's metaphor, for instance, Harvey anticipates that "as we have collectively produced space and wrought a second nature out of first nature, so we have collectively produced ourselves."[84] For him, the outcome of this formula suggests a strong emphasis on the dialectic of man and nature of which the mysterious sphere of second nature

---

[78] D. Cosgrove, *Social Formation and Symbolic Landscape* (Wisconsin: University of Wisconsin Press, 1984).

[79] S. Zukin, *Landscapes of Power: from Detroit to Disney World*, (California: University of California Press, 1991).

[80] D. Mitchell, "Writing the Western: New Western History's Encounter with Landscape", *Cultural Geography: Critical Concepts in the Social Sciences* ed. by Thrift, N., Whatmore*, S.* (New York: Routledge, 2004).

[81] W. Cronon, *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West*, W.W. (New York: Norton , 1992).

[82] For further readings; P. Burkett, *Marx and Nature; A Red and Green Perspective* (New York, St. Martin's Press, 1999); N. Smith, *Uneven Development; Nature, Capital and the Production of Space*, Nwe York, Basil Blackwell); A. Schmidt, *The concept of Nature in Marx*, (London: NLB Press, 1965).

[83] By working on the external world and transforming it at the same time, "man transforms his own nature. A natural landscape is the result of this action, and the process of its production is captured in history". That is to say, in every process of history there is a material outcome. K. Marx, *Capital Vol. 1: A Critical Analysis of Capitalist Production*, ed. F. Engels (New York: International Publishers, 1983).

[84] D. Harvey, "Mimarlar Arılar ve Olası Kentsel Dünyalar Üstüne", *Any Seçmeler* (Ankara: Mimarlar Derneği 1927, 1992).

hence also stands for the cultural domain of man's social consciousness and his willful exercise over nature.[85] Considering the long history of human intervention in nature, the spatial and temporal co-existence of man with his environment nevertheless formulates a gainful yet quite hermetic framework of which nature and cultural can now find their representations in the hidden particularities of daily life. In this picture, nature and thus the second nature, reflect differing perceptions and ideologies. Hence, the Marxist circle saw that as the reification of nature.[86] Here then the investigation relies on both production of nature and space, as first and second nature, and the term production should be captivated within the theories of Marxist economy politics.

Urban Development and Environmental Transformation in Anatolia

Following the premises of the above mentioned issues, the pioneering projects to investigate how the modes and proponents of urban developments and their natural surroundings affect each other, and what forms of historiographical and theoretical tools are imperative to understand this uncanny relation, now determine the boundaries of the scholarly world. Along with some scientific excursions and pure ecological discoveries, schools of architecture now give ways to social and political dimensions of urban-nature dichotomies and compare alternating cities and natural environments in different periods and geographies. From an inter-disciplinary perspective, at the center of their theoretical debates, however, are the legacies of the Enlightenment project, the industrial revolution, and the new social structures. For these studies, the new cities and the overall transformation of natural surroundings under the premises of these developments are of significance and the construction of new "urban-nature dichotomy" should be regarded as one of the most important models of a universally defined modernization process.[87] In light of these notions, one still finds ample "discursive formations" about the profound complexities that underlay this unique social and spatial metamorphosis and modern nations' changing conception(s) towards nature.[88] While dwelling on such discursive formations and ideological positions, studies draw attention to a still largely neglected area: *the environmental histories of Modernization processes and such nation-building meta-narratives in relation to urban development and environmental transformation*.[89]

Understanding Turkey's desire for urbanization and environmental transformation as parts of its Modernization Project also needs similar historiographical perspectives, historical categorizations, and theoretical formulations. In parallel to those works as clearly manifested in contemporary capitals, architecture should play a pivotal role in drawing the contours of urban development processes and forms as well as the modes of environmental transformations, material or imaginary. Along similar lines, and inherent to an exclusively republican ideology of Turkey, it is also believed that only through the introduction of the elements of natural transformation, either in material sense or simply in terms of public perception, could there be a progression.[90] In light of such theoretical conceptions, projects then should be designed to investigate specifically such areas as:

---

[85] Understanding social agents' relation to nature for Harvey needs a methodology – historical geographical materialism. J.A. Tarr, "Urban History and Environmental History in the United States: Complementary and Overlapping Fields" Christoph Bernhardt (ed) *Environmental Problems in European Cities of the 19th and 20th Century*, New York/Berlin: Waxmann, Muenster.

[86] P. Dickens, Society and Nature, Towards a Green Social Theory, (Philadelphia: Temple University Press, 1992)

[87] See, G.A. Sargin, *Myth and Ideology in Middle Landscape: Politics in the Perception of Nature in American Environmental Design Discourse* (Unpublished Ph.D. Thesis at University of Wisconsin-Madison, Madison, 1996).

[88] See, M. Foucault, *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language* (New York: Pantheon Book, New York, 1972).

[89] W. Cronon, *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature*, WW (New York: Norton & Company, 1996).

[90] S. Bozdoğan and R. Kasaba, "Introduction", *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey,* (ed) S. Bozdoğan and R. Kasaba, *(* Seattle and London: University of Washington Press,, 1997, p.5).

a. the imagined quality of the new natural surroundings and such modernist images in the early years of the Turkish cities that became significant in urban and environmental transformations;
b. ideological mappings upon nature and their representations as the dominant constituent elements as surely were the subsequent architecture;
c. the significance of such transformation phases as urban constructions or dams, irrigation canals, railroads, and the cultivation of the vast open landscape for modern settlements, agriculture, and recreation;
d. State-originated programs and projects that further signified *the material transformation of nature* for the revolutionary purposes of progress and change.

Epilogue…

The impact of the built environments and social and spatial activities on natural environments; the state's responses to these impacts and efforts to construct such environmental transformations; the effects of natural environments on urban life; and the relationship between cities and their ever widening hinterland should be investigated in similar projects. Environmental imagining in nation making processes, the role of ideologies in natural conceptualization and in environmental transformation should also be some other significant issues in need of further exploration. The republican sentiments for urban development and subsequent environmental transformations in this specific era are significantly undiscovered and they need comparative investigations to conceive Turkey's urban and environmental histories simultaneously. As such specific questions remain unknown, undefined, and not yet scholarly explored; and therefore, our inquiry should aim to unfold such possible, alternative histories of "urban developments" in regard to "Anatolia's geographical and environmental transformations."

The primary significance of our project then should be:

a. to explore the *dialectic* between urban and natural environments under the constraints of Modernism;
b. to develop inter-disciplinary historiographies and theories to understand the forms of urban developments and environmental transformations in the comparative contexts; and,
c. To question "environmental history of the Early Republican period" in reference to social and political theories.

To sum up so far, the recent studies suggest that environmental transformations can be traced as powerful social metaphors, relegating the landscape to be cultivated for the purpose of an independent, national power. Similarly, the new nation's history in the Turkish context should be considered as a *tabula rasa;* and in this respect, our thesis should be re-formulated as: societal values and the new social/political/cultural codes required a politically symbolic harmonization through which the mythic spirit of the Anatolian prairie/*bozkır* would have met with the unchallenged prowess of civilization and Enlightenment. In light of this formulation politics on urban development processes and such environmental transformations is of significance and makes the whole problematique more complex and multi-dimensional.[91]

[91] The sole image of "prairie" was used quite often in literature to emphasize such conceptions as liberation, emancipation, freedom…See, for instance, Y. K. Karaosmanoğlu, *Ankara*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1972).

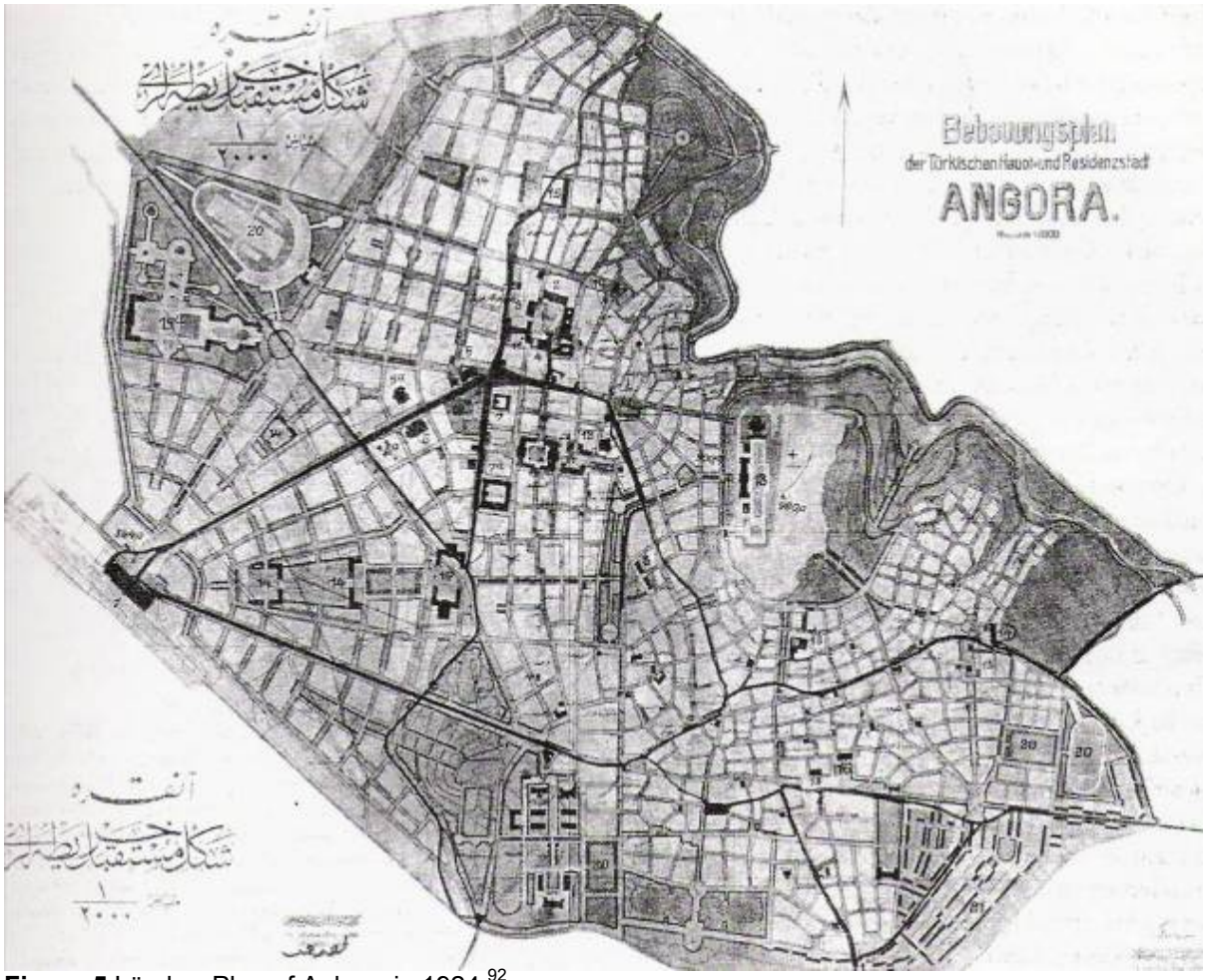

Figure 5 Lörcher Plan of Ankara in 1924.[92]

[92] A. Cengizkan, *Ankara'nın İlk Planı: 1924-1925 Lörcher Planı, Kentsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları* (Ankara: Ankara Enstitüsü Vakfı, 2004).

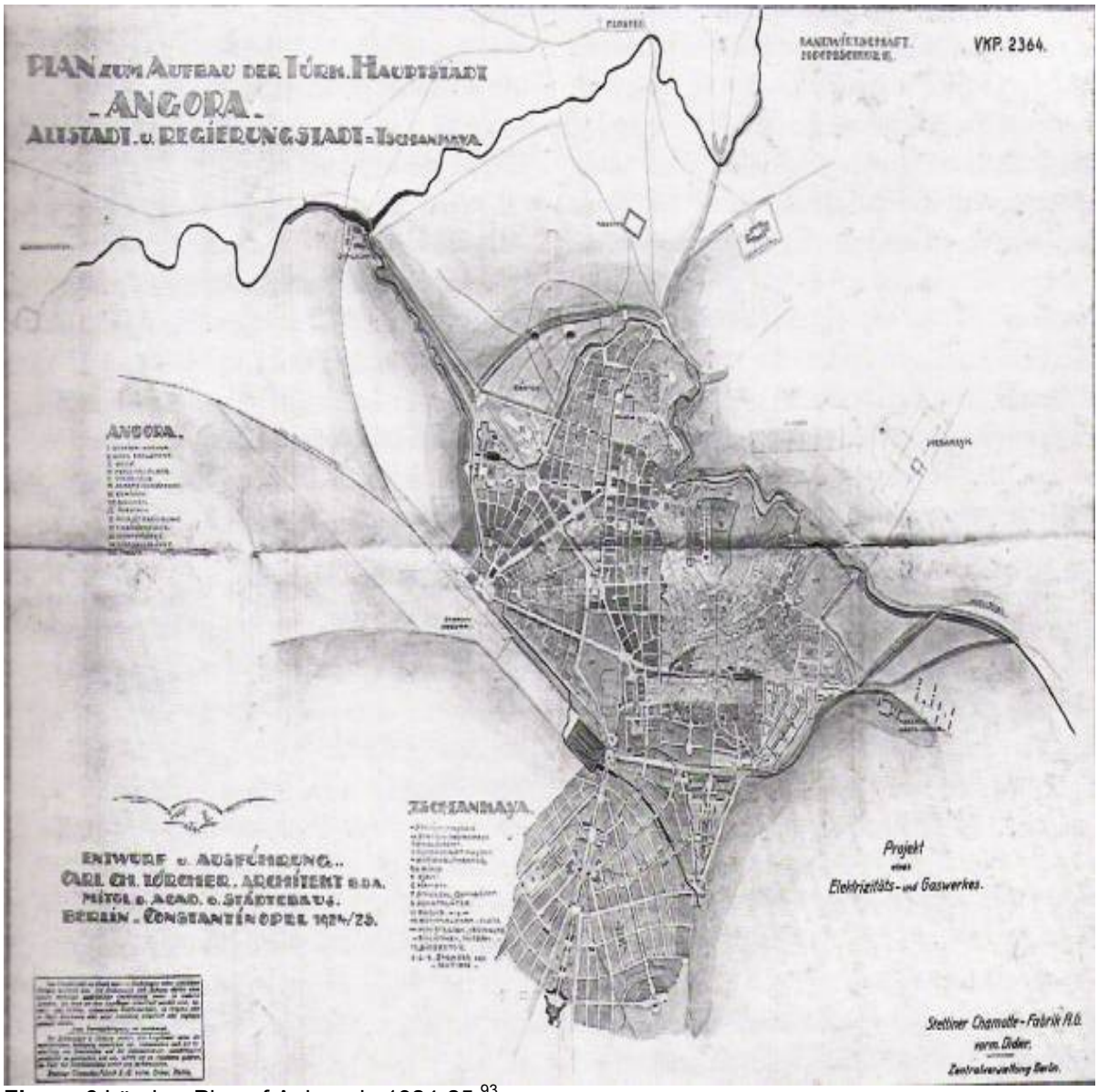

Figure 6 Lörcher Plan of Ankara in 1924-25.[93]

[93] A. Cengizkan (2004), *ibid*.

Figure 7 Jansen Plan of Ankara in 1928[94]

[94] A. Cengizkan (2004), *ibid.*

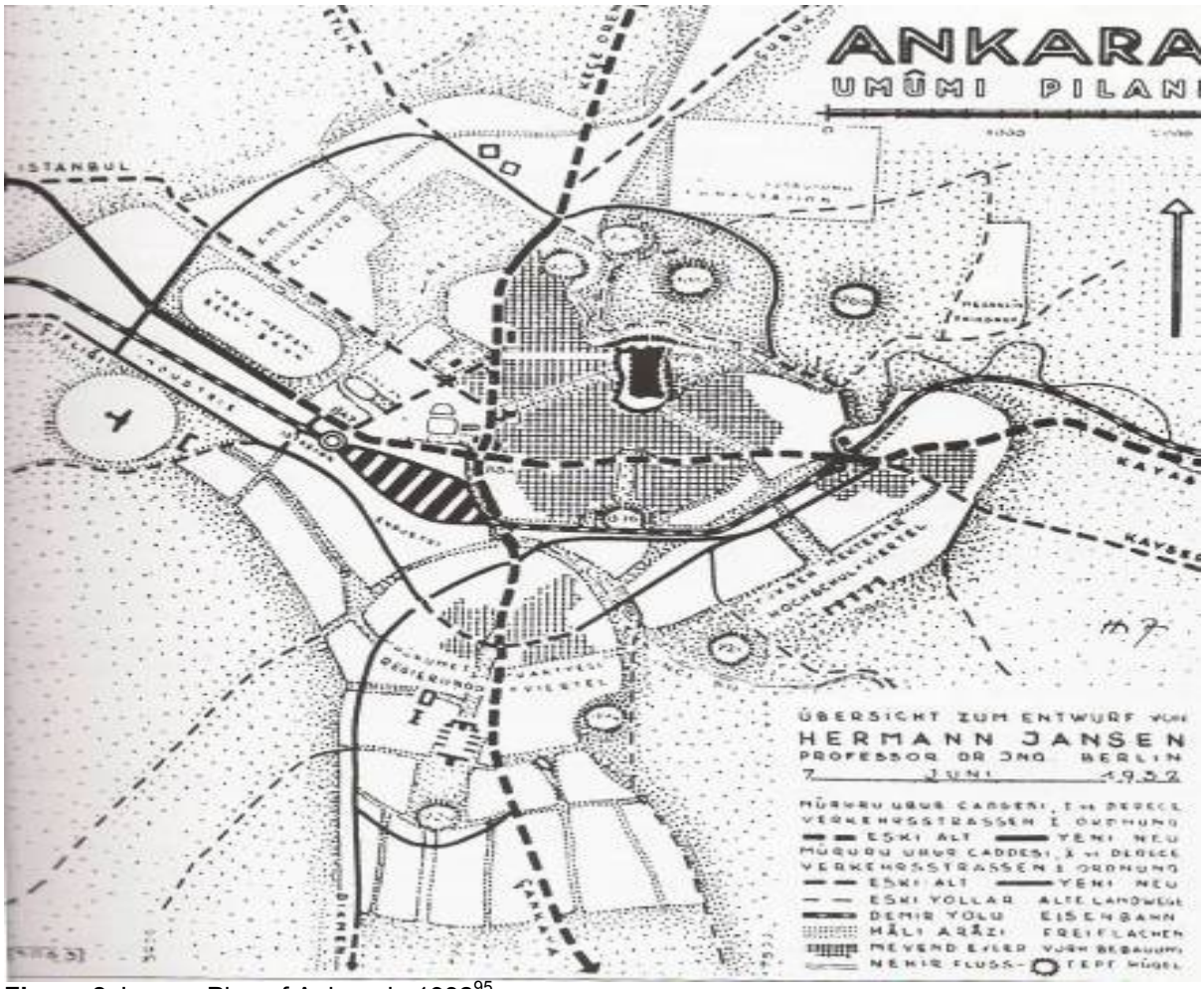

Figure 8 Jansen Plan of Ankara in 1932[95]

[95] A. Cengizkan (2004), *ibid*.

EK-2

Genel (Seçilmiş) Kaynakça

AKGÜN, S., "Kurtuluş Savaşı'nın Mekansal Stratejisi ve Ankara'nın Başkent Seçilmesi Kararının İçeriği", *Tarih İçinde Ankara,* ed. by Yavuz, A. T., T.B.M.M. Basımevi, Ankara, (2000).

ANDERSON, B., *Hayali Cemaatler*, Metis Yayınları, İstanbul, (1995).

ASLANOĞLU, İ., *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara, (2001).

BERMAN, M., *All That Is Solid Melts Into Air: The Experience Of Modernity*, Simon and Schuster, New York, (1982).

BOOKCHIN, M., "Social Ecology Versus Deep Ecology, A Challenge for the Ecology Movement", *Green Perspectives*, Newsletter of the Green Program Project, No. 4-5, Summer (1987).

BOZDOĞAN, S., *Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic*, University of Washington Press, Washington, (2001).

BOZDOĞAN, S and KASABA, R., *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey*, , University of Washington Press, Seattle and London, (1997).

BURKETT, P., *Marx and Nature; A Red and Green Perspective*, St. Martin's Press, New York, (1999);

CENGİZKAN, A., *Ankara'nın İlk Planı: 1924-1925 Lörcher Planı, Kentsel Mekan Özellikleri, 1932 Jansen Planı'na ve Bugüne Katkıları, Etki ve Kalıntıları*, Ankara, Ankara Enstitüsü Vakfı, (2004).

COSGROVE, D., Daniels, S., *The Iconography of Landscape: Essays on the symbolic representation, design and use of past environments* ed., New York, Cambridge University Press, New York, (1988).

COSGROVE, D., *Social Formation and Symbolic Landscape*, University of Wisconsin Press, Wisconsin, (1984).

CRONON, W., *Nature's Metropolis: Chicago and the Great West*, W.W. Norton, New York, (1992).

CRONON, W., *Uncommon Ground: Rethinking the Human Place in Nature*, W.W. Norton & Co., New York, (1996).

DICKENS, D., *Society and Nature, Toward a Green Social Theory*, Temple University Press, Philadelphia, (1992).

ERGUT, E., *Making a National Architecture: Architecture and the Nation-State in Early Republican Turkey*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Graduate School of Birmingham University State University of New York, (1998).

FOUCAULT, M. *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*, Pantheon Book , New York, (1972).

GÜNAY, B., *Property Relations and Urban Space*, METU Faculty of Architecture Press, Ankara, (1999).

HARVEY, D., *Justice, Nature and the Geography of Difference*, Blackwell Publishers, Oxford, (1979).

HARVEY, D, “Mimarlar Arılar ve Olası Kentsel Dünyalar Üstüne”, *Any Seçmeler*, Mimarlar Derneği-1927, (1992).

HOLTON, R.J., *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*, (çev) R. Keleş, İmge Kitabevi, İstanbul, (1999).

HOBSBAWM, E., “Inventing Traditions”, *The Invention of Tradition*, (ed) E. Hobsbawm and T. Ranger, Cambridge University Press, Cambridge, (1983).

KARAOSMANOĞLU, Y.K., *Ankara*, Remzi Kitabevi, İstanbul, (1972).

KARAMUSTAFA, G., *Re-reading ‘the Jansen Plan’: the early republican project of modernity within man-nature relationship*, Unpublished Master’s Thesis, METU, Ankara, (2003).

LEFEBVRE, H., *Production of Space*, Blackwell Publishing, New York and London, (1991).

LIDSKOF, R., “Society, Space and Environment. Towards a Sociological Re-conceptualization of Nature”, *Scandinavian Housing and Planning Research*, No.15, (1998), pp.19-35.

MARX, K., *Capital vol.1: A Critical Analysis of Capitalist Production*, (ed) F. Engels, International Publishers, New York, (1983).

MATLEY, I. M., The Marxist Approach to the Geographical Environment, *Association of American Geographers*, Vol. 56, 97–111, (1966).

MITCHELL, D., Writing the Western: New western history’s encounter with landscape, in *Cultural Geography: Critical Concepts in the Social Sciences (*ed) by Thrift, N., Whatmore*, S.*, Routledge, New York, (2004).

MITCHELL, D., “Cultural Landscapes: the dialectical landscape- recent landscape research in human geography”, *Progress in Human Geography* 26, (2002), pp. 3: 381-389

MITCHELL, D., “Cultural landscapes: just landscapes or landscapes of justice?”, *Progress in Human Geography* 27, (2003), pp. 6: 787-796.

MITCHELL, W. J. T., *Landscape and Power*, University of Chicago Press, Chicago, (1994).

SARGIN, G.A, “Modernleşme Projesinin bir İmgelemi Olarak Bozkır Deneyimi: ODTÜ Yerleşkesinin Çevresel Tarihine Giriş”, (ed) Ayşen Savaş, *Yarışma Projeleri 2000-2008*, ODTÜ Yayınları, Ankara, (2008), p. 21-29.

SARGIN, G.A., “Towards a Critical Construal of City and Nature: A Brief Environmental History, Ankara”, *International Aesthetic Congress 2007 – SANART, Bridging the Cultures*, held in Ankara METU, 11-16th of July, (2007).

SARGIN, G.A., Ötekinin Gözüyle Ankara’yı Kurmak: Sovyet Propaganda Filmlerinde Devrimci Bellek Kaybı ve Anımsama, in *Cumhuriyet’in Ankara’sı*, ed. by Şenyapılı, T., ODTÜ Yayıncılık, Ankara, (2005).

SARGIN, G.A., “Displaced Memories, or the Architecture of Forgetting and Remembrance,” *Environment and Planning D: Society and Space***,** vol.22, no.5, (2005), p.659-80.

SARGIN*,* G.A., *Nature as Space: (re)Understanding Nature and Natural Environments*, edt., METU Faculty of Architecture Press, Ankara, (2000).

SARGIN, G.A., *Myth and Ideology in Middle Landscape: Politics in the Perception of Nature in American Environmental Design Discourse*, Unpublished Ph.D. Thesis at University of Wisconsin-Madison, Madison, (1996).

SAVAŞ, A, “Üniversite Sosyal Bir Topluluktur,” (ed) A. Savaş, ODTÜ Mimarlık Yarışma Projeleri 2000-2008, ODTÜ Yayınları, Ankara, (2008).

SMITH, N., *Uneven Development; Nature, Capital and the Production of Space*, Basil Blackwell, New York, (1984);

SCHMIDT, A., *The Concept of Nature in Marx*, NLB Press, London, (1965).

TANKUT, G., Bir Başkent'in İmarı: Ankara: 1929-1939, Anahtar Kitaplar, İstanbul, (1993).

TANKUT, G., Ankara'nın Başkent Olma Süreci, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 8:2, 93-104, (1988).

TANKUT, G., Jansen Planı: Uygulama Sorunları ve Cumhuriyet Bürokrasisinin Kent Planına Yaklaşımı in *Tarih İçinde Ankara* ed. by Yavuz, A. T., T.B.M.M. Basımevi, Ankara, (2000).

TANKUT, G., Ankara İmar Planı Uygulamasının 1929-1939 Arasındaki Dikkat Çeken Veriler, *Tarih İçinde Ankara II* ed. by Yavuz, Y., ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara, (2001).

TARR, J.A., "Urban History and Environmental History in the United States: Complementary and Overlapping Fields" Christoph Bernhardt (ed), *Environmental Problems in European Cities of the 19th and 20th Century*, New York/Berlin, Waxmann, Muenster, (2005).

TEKELİ, İ., İLKİN, S., *Cumhuriyetin Harcı, Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2004).

TEKELİ, İ., İleri, S., *Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2004).

TEKELİ, İ., "Ankara'nın Tarihini Yazmak", in *Cumhuriyet'in Ankara'sı*, (ed) by Şenyapılı, T. Ankara, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, (2005).

TEKELİ, İ., "Ankara'nın Başkentlik Kararının Ülkesel Mekan Organizasyonu ve Toplumsal Yapıya Etkileri Bakımından Genel Bir Değerlendirme", in *Tarih İçinde Ankara* (ed) A. Yavuz, T.B.M.M. Basımevi, Ankara, (2000).

TEKELİ, İ., "Türkiye Çevre Tarihçiliğine Açılırken", *Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Yayınları, İstanbul, (2000).

ULUDAĞ, Z., "Cumhuriyet Döneminde Rekreasyon ve Gençlik Parkı Örneği", *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, (*ed) Y. Sey, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, (1998).

ULUDAĞ, Z., *The Social Construction of Meaning in Landscape Architecture: A Case Study of Gençlik Park in Ankara*, Unpublished Ph. D Thesis, M.E.T.U., Ankara, (1998).

YAVUZ, Y., "1923-1928 Ankara'sında Konut Sorunu ve Konut Gelişimi", in *Tarih İçinde Ankara (*ed) A. Yavuz, T.B.M.M. Basımevi, Ankara, (2000).

ZUKIN, S., *Landscapes of Power: from Detroit to Disney World*, University of California Press, Berkeley, (1991).

http://www.arch.vt.edu/CAUS/ED/edp.html.
R. Kasaba, "Towards a New International Studies," in (http://jsis.artsci.washington.edu/programs/is/toanewis.html).
http://www.csun.edu/-hfacp001/courses_of_study/96-98/UrbanStudies.htm
http://www.brown.edu/Departments/Environmental_Studies/degree/master.html
Antony Hawkins, http://www.shef.ac.uk/trp/resource/brochure/baues/structur.html
http://www.csun.edu/-hfacp001/courses_of_study/96-98/UrbanStudies.htm

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje Kodu: **104k102**

Proje Başlığı:

Türk Modernleşmesinin Çevresel Tarihi:
Batı Kaynaklı Çevresel Söylemlerin, Erken Cumhuriyet Dönemi Kentsel Üretim Süreçlerine Hegemonik Etkisi, 1923-1960

(Veri-tabanı Oluşturulması)

Proje Yürütücüsü ve Yardımcı Araştırmacılar:

Proje Yürütücüsü: Doç. Dr. Güven Arif SARGIN (ODTÜ)

Yardımcı Araştırmacılar: Bülent BATUMAN (Mersin Üniversitesi)
Olgu ÇALIŞLAR (TUDelft)
Ebru ARAS (ODTÜ)

Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi:

ODTÜ Mimarlık Bölümü, İnönü Bulvarı, 06531 Ankara / Türkiye
(312) 210 2257, sargin@metu.edu.tr

Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi:

Delft Teknoloji Üniversitesi, Delft School of Design / Doktora Programı (TUDelft – DSD)

Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 01/07/2005 --- 01/07/2008

Öz (en çok 70 kelime)

Cumhuriyet dönemi ile birlikte, yeni bir kentleşme/kentselleşme dönemine giren ve özellikle başkent Ankara özelinde ortaya çıkan batılı anlamdaki Modernleşme ideolojisinin, çevresel değerlerle kurduğu ardışık ilişkiler, bu projenin genel kurgusunu oluşturmuştur. Bu çalışma ile, politik bir yapı içeren "çevre" tartşmalarının özünü niteliğindeki ""doğal-kurgusal" çatışmasının mekansal uzanımları, kentsel olçekte çözümlenmeye çalışılarak, "çevresel tarih ve kuram" yazım alanına düşünsel katkı amaçlanmıştır. Çalışmada öncelikle, özgün bir arşiv oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Kentsel ve Çevresel Tarih ve Kuram, Doğa/Politik Kurgu Çatışması, Ulus-devlet, Politik Temsiliyet ve Hegemonya, Plânlama ve Mimarlık, Ankara

Projeden Kaynaklanan Yayınlar ve Akademik Sunumlar:

Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde, 17 Şubat 2005 tarihinde, Ankara'nın Kamusal Yüzleri: Başkent Üzerine Mekan-politik Tezler" başlıklı bir sunum yapılmış, bu esnada Bölüm öğretim Üyelerine Tübitak Projemizle ilgili ek bir bilgi verilmiştir.

10 Kasım 2005 tarihinde, Mimarlar Derneği 1927 çağrılısı olarak, "Ötekinin Gözüyle Ankara'yı Kurmak" başlıklı bir sunum yapılmış, bu esnada Bölüm öğretim Üyelerine Tübitak Projemizle ilgili ek bir bilgi verilmiştir.

TuDelft'de Şubat 2006 tarihinde projeye ilişkin kapsamlı sunular yapılmış, seminer formatında proje akademik tartışmaya açılmıştır.

Ağustos 2006 tarihinde ODTÜ – Mimarlık Bölümünde sınırlı-çağrılı bir ortamda projenin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

2006-2007 Akademik Yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yüksek Lisans programı kapsamında yürütülen, *Arch 526 Politics and Space* dersinin içeriği, proje süresince elde edilen kaynaklar aracılığı ile yenden biçimlendirilmiş, proje içeriği ile ders içeriği bütünleştirilmiştir.

Mayıs 2007 ayında, elde edilen bulgular ışığında, TuDelft'de projeye ilişkin kapsamlı bir sunum yapılmıştır.

Aralık 2007 tarihinde ODTÜ – Mimarlık Bölümünde sınırlı-çağrılı bir ortamda projenin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bahar 2007 döneminde, SANART Uluslararası Estetik Kongresi kapsamında bir bildiri sunulmuş, bildiri metni kongre seçkiler kitabında yayımlanmak üzere teslim edilmiştir. Kitap Yaz 2008 tarihinde yayımlanmıştır..

Eylül 2008 ayında, elde edilen bulgular ışığında, TuDelft'de projeye ilişkin kapsamlı bir sunum yapılmıştır.

2008-**basımda** "Yakın Dönem Kentleşme Süreçlerine İlişkin Eleştirel Notlar", **Mülkiye**, Kardelen Ofset, Ankara.

2008-Mayıs, "Modernleşme Projesinin bir İmgelemi Olarak Bozkır Deneyimi: ODTÜ Yerleşkesinin Çevresel Tarihine Giriş, **Yarışma Projeleri 2000-2008**, ODTÜ Yayınları, Ankara, pp. 21-29.

2008-September, "Political Architecture and/or Politics in Architecture; Interpretations on Ideology in Modernist and Postmodernist Discourses *Architecture and Ideology Conference*, Moscow State University, Russian Federation, 03-05th of September.

2007-July, "Towards a Critical Construal of City and Nature: A Brief Environmental History, Ankara", *International Aesthetic Congress 2007 – SANART, Bridging the Cultures*, held in Ankara METU, 11-16th of July.

2006-Aralık, "Mekansal bir Praksis olarak Metamorfoz**", Metamorfoz – Ankara: yitik zamanların kenti**, Ed.Güven Arif Sargın, Mimarlar Odasi Ankara Şubesi Yayınları, Ankara.